

XXIII. évfolyam, I. szám
2026. január

LASSI ALVÉ

A Magyar Tolkien Társaság
Hivatalos kiadványa

TOLKIEN TÁBOR 2025

BEKÖSZÖNŐ

Sötét, havas napok és esték teltek el, amíg ez a lapszám elkészült, és mire kézbe, illetve monitorra vehetitek, már valószínűleg megérezzük a közelgő tavasz illatát. Igen, a történeti hűség kedvéért be kell vallanunk, hogy ez a szám csak márciusra készült el. Mégis januárinak hívjuk, mert csak az került bele, amit már januárra is terveztünk, és a krónika, illetve a beszámolók is csak a tavalyi év végéig tekintik át az eseményeket. Mindenesetre akár egy kellemes meleg szobában, akár már a szabadban olvassátok a következő oldalakat, reméljük, ti is úgy találjátok majd, hogy izgalmas témákat hoztunk nektek.

Abban is bízunk, hogy még nem untátok meg *A hobbit*-hoz kapcsolódó témákat a tavalyi interjú, megemlékezés és tanulmány után, mert idén az Ajánló rovatot árasztották el: a történet képregény- és társasjáték-adaptációja mellett még egy hobbit mindennapokat megjelenítő számítógépes játékról is olvashattok – de elért még ezek mellett három általánosabb társas középföldésített verziója is. Tanulmánynak egy olyan cikkbe szerkesztett előadást választottunk, amit a 2025-ös Tolkien-napon hallhattatok – meglehetősen kísérletes a témája. Interjúinkban a Tolkien-rajongói szerveződések történetébe ástuk bele magunkat: Tolkien tanulmányozásának magyarországi kezdetei mellett az idén 54. jubileumi évét ünneplő svéd Forodrim társaságot is bemutatjuk.

E szám szerzői, közreműködői között talán megint kicsit felülreprezentáltak a szerkesztőség tagjai. Ennek nem az az oka, hogy nem szeretnénk másnak teret adni – sőt, annak örülünk leginkább, ha minél többen, minél többféle tartalommal járultok hozzá a közös végeredményhez. Ha van akár csak alakuló ötletetek, amiről szívesen írnátok, vagy van valaki, akivel interjút készítenétek, írjatok nekünk! De azoknak is van ám okuk a szerkesztőséggel levelezni, akik nem érzik magukban a tartalomgyártási kreativitást: ebben a számban van nyereményjáték is a Talányok között, ne felejtsetek el időben beküldeni a megfejtéseiteket!

Szonja & Metaflora

TARTALOM

KRÓNIKA

2025. július–december 3

BESZÁMOLÓK

Nagy világ a kisvárosban – KeszthelyFest 4
A Király Próbái – Tolkien Tábor 5
Sosem elég! – KÖMT 7
Adventi készülődés – MTT Piac 8
A Kószák kalandjai – KószaKommandó 8

TANULMÁNYOK

Hogy semmi voltaknek alakja legyen 10

INTERJÚ

Ahol az első európai Tolkien-társaság felbőgött 16
Nem vagyok Tolkien-szakértő 18

TALÁNYOK

Rácsrejtvények 22
Nyereményjáték: szókereső 22

AJÁNLO

Egyszer oda, aztán vissza: két képregényoldal vakációja 23
Megyebeli lakomák 24
Pandémia Középföldén! 25
Gyors játékok piknikező hobbitoknak 27
Kenyérrel és karddal a törpök útján 28

IRODALOM

A tündék ünnepein járva 30

KISOKOS

A Tolkien-díj 32

Lassi Laurië – A Magyar Tolkien Társaság hivatalos kiadványa □ Magyar Tolkien Társaság © 2026

Székhely: 1046 Budapest, Pölteberg Ernő u. 25. 1/1. □ Felelős kiadó: Deák Adrienn, Karakas Dániel, Mikešy Anna

Szerkesztőség: lassi.szerkesztoseg@tolkien.hu □ Rendelés: lassi.rendeles@tolkien.hu

Főszerkesztők: Orthmayr Flóra (Metaflora), Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Szerkesztőség: Bartók Nagy Tamás (Toma), Derényi Róbert (Lóbelt), Forgács Máté (Hirannor Luinthôn), Karakas Dániel, Sárközy Anna Regina (Snufi) □ Lektor: Barna Bálint (Gandalf) □ Korrektor: Hödl Patrícia (Patiszon)

Tördelés: Selmeczi Szonja □ Design: Nodlee □ Tengwar font: Parmaite by Måns Björkman

Címlapkép: Wild András [Borítókép-pályázat 2024] □ Borítók: Tolkien Tábor: Becze-Sebestyén Ildikó (Ryana), Krisz, Mariai-Lakatos Dorottya (Dodie), Tóth Gergely (Alyr), Zsidek Barbara (Bari) • KÖMT: Bélteki Zsófia (Zsófredil), Orthmayr Flóra (Metaflora) • Dóri Julianna (Lyanna) [Borítókép-pályázat 2024] • A borítómontázsokat szerkesztette: Bartók Nagy Tamás (Toma)

Nyomta: Pannónia Nyomda • HU ISSN 1589-6315 (nyomtatott) • HU ISSN 2560-1598 (online)

WHAT'S ON—TIMELINE

3

A quick overview of Hungarian Tolkien Society events and relevant new releases from July to December—among others, the publication of the Hungarian translation of *The War of the Ring*, the 8th volume of the HoMe series.

WHAT'S ON—STORIES

4

The first story is about something new: in July we organised Tolkien Days as part of KeszthelyFest, a cultural festival near Lake Balaton. The rest are reports on our usual yearly events: the Hobbit-themed summer camp “The King’s Trials”, the Creative Autumn Meeting held at a new venue in the town of Komárom, the Crafts Market where even the youngest could bring and sell their work, and our Rangers’ hikes and campfires throughout the year.

TOLKIEN STUDIES

To Give Shape to Their Nothingness: Death and the Undead in Tolkien’s Works 10

This paper started as an introductory talk about the ghost stories of Rohan given by Dániel Karakas on our Tolkien Day in 2025. It ended up as a discussion of the meanings of the soul, the body and death for the different peoples of Middle-earth and the various forms of undeath that are presented in the stories either as facts or as gossip.

INTERVIEW

Where the First European Tolkien Society Bellowed 16

In Sweden, *The Lord of the Rings* was published and Tolkien societies were founded already in Tolkien’s lifetime: first the Tolkien Society of Sweden in Gothenburg (now defunct), then Forodrim in Stockholm, which celebrates its 54th Jubilee this year. One of its oldest members, Anders Stenström (Beregond), speaks about this society, famous for its informative websites and its ceremonies relying on the stylised medieval world of fairy tales.

I Am Not a Tolkien Scholar 18

Hungarian historian Iván Uhrman was a high school teacher in the nineties when a student invited him to join the editorial board of *Aurin*, a fanzine (later a webpage) on fantasy literature. There he also published his essays on Tolkien, at a time when this topic was not yet recognised in academic circles in Hungary. A collection of these essays was published recently as a book: on this occasion, we asked him about the beginnings of Tolkien studies in Hungary.

RIDDLES

22

In the first section, we present the Hungarian translation of two grid puzzles, originally published by Alan Simpson on puzzgrid.com (where you can play them under numbers 114552 and 114553). Our other riddle is a grid of a different kind: among the scrambled letters, proper names from *The Lord of the Rings* can be found. Having solved this task, one can win a copy of the Hungarian edition of the graphic novel *Tolkien: Lighting Up the Darkness*.

REVIEWS

23

We bring reviews of books and games released in 2025. Tamás Bartók-Nagy writes on the new Hungarian edition of *The Hobbit Graphic Novel*, and Krisztián Zajác on the *Tales of the Shire* video game. These are followed by the Middle-earth versions of well-known games: Patrícia Hödl recommends the Pandemic-based *LotR: Fate of the Fellowship*, while Szonja Selmeczi shares her impressions of the thematic *Dobble* and *Similo* editions. Lastly, Flóra Orthmayr reviews *The Hobbit: There and Back Again* board game.

LITERATURE

30

The three short pieces under the title *Visiting Elvish Festivities* were written by participants in the Quendi category of the Tolkien Mailing Competition. Their task was to choose one of three events (the high feast in Valinor before the Darkening, the Mereth Aderthad, and a Tarnin Austa in Gondolin) and report on it as someone attending the celebration. We selected and translated one submission for each theme.

BEGINNER’S GUIDE TO THE HUNGARIAN TOLKIEN SOCIETY 32

The Hungarian Tolkien Society honours contributions to its goals and activities with various awards. The oldest and most prestigious of these has been awarded only three times previously: to *The Lord of the Rings* translator Árpád Göncz, to *The Silmarillion* translator Judit Gálvölgyi, and to Tamás Füzessy, coordinator of the unification of Hungarian Tolkien terminology, and a lecturer on Tolkien. In 2025, this award was received by Andrea Nagy, translator of *The History of Middle-earth* series and Tolkien’s *Beowulf*.

2025. JÚLIUS–DECEMBER

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

A Magyar Tolkien Társaság programjai

Július 4–6. között egy rendhagyó eseményt tartottunk, **Tolkien-napokat** a KeszthelyFest keretein belül. Az előadásokat, tengwaroktatást, kézműves- és gyerekprogramokat, meg persze a Középfölde Vásár kínálatát is nagy érdeklődés övezte, a fénypont pedig a szombat esti tünde vonulás volt, ahol lovas felvezetéssel, jelmezeselek, tündefülűek és egyéb érdeklődők nagy csapatával tettünk egy kört a kastélyparkban és az utcán.

„A Király Próbai – Rejtélyek a Rengetegben” című **nyári táborral** augusztus 8–17. között újra visszatértünk Bükkszentkeresztre és a hobbitok világába is. A **tábori találkozóra** az esőhelyszínen, az Enter Barban gyűltek össze a résztvevők szeptember 13-án.

Augusztus 21-től *A babó* megjelenésének ötvenedik évfordulójára emlékezve szűk két héten keresztül szinte minden este összegyűlt egy kis társaság hol a Massolit könyvesboltban, hol a Múzeumkertben, hogy felolvassa a teljes regényt. Az utolsó alkalom szeptember második volt, ekkor Tolkien haláláról is megemlékeztünk.

Szeptember végén újraindult a **Tolkien Akadémia** a KRE egyetemi kurzusaként Füzes Tamás (Ankalimon) vezetésével. Az előadások szabadon látogathatók, külsős résztvevők is regisztrálhatnak.

„Az Ainuk Muzsikája” című **Kreatív Őszi Művészeti Találkozót** október 23–26. között tartottuk új helyszínen, a komáromi Kempelen iskolában. A rendezvényen vehette át Nagy Andrea a Közgyűlés által májusban odaítélt **Tolkien-díját**, továbbá Deák Adrienn (Pillangó), Peller Henriett (Sil) és dr. Váczi Csilla (Stara) a **Galadriel-díjat**.

November 12-én indult a kerekén 20. évadát ünneplő **Tolkien Levelező Verseny**. Az ötfordulós megmérettetésen újtásként most a magyar nyelvű, felnőtteknek szóló nolda kategória versenyzői csapatosan is indulhattak, míg korábban csak egyéniben jelentkezhettek.

November 14-én az OIK-ban mutattuk be a *Lassi Lauri* előző két számát: volt játék *A hobbit* ír és lulei számi fordításainak szövegrészletei kapcsán, rövid előadások és beszélgetések a tengwarról, *A babó* első magyar megjelenésének körülményeiről és az ír fordításról, valamint fellépett az MTT kórusa is.

November 30-án ismét a Derkovitsban kínálták portékáikat az MTT kézművesei. Az **MTT piacon** a nézelődés és a karácsonyi ajándékok beszerzése mellett egyéb programok is akadtak: kézműveskedés Sillel, kvíz, és a sokak által várt tombola. Az afterpartyra a Pótkulcsba vonultak át a résztvevők.

Az év zárásaként december 13-án az Africafé Clubban hangolódtunk az ünnepekre az **MTT karácsonyon**. Az ajándékozást követően csúnyapulcsiverseny, a Mikulás segédjeinek versenye és sütiverseny szórakoztatták a megjelenteket, majd hajnalig tartó buliban rophatták a táncoslábúak.

A **kószák** júliusban is aludtak a Remete-barlangban és a kőhegyi menedékházban, augusztus 20-án a zajos ünneplés elől menekültek az erdőbe, majd a nyár zárásaképp kisvonatoztak a Mátrában. Szeptember 19-én a kecskehegyi kőfejtő katlanában Mabon alkalmából a közös naplementenézés után őszi mesék hangzottak el a táborút körül. Az év utolsó kószás eseményei a kőhegyi hétvége és a téli napforduló napjára időzített túra voltak, valamint a szilveszteri dobogókői túrák, amire újévi csodaként a hó is leesett. A **kéktúrás csapat** ősszel két hétvége alatt Zalasántótól Káldig jutott el (Beleriandul szólva a Noldák Kapujáig), így már kevesebb mint száz kilométer van hátra az Írottkőig, a Kék nyugati végpontjáig.

Megjelenések és nemzetközi hírek

Szeptember elején megjelent magyarul a **Középfölde Históriaja** sorozat nyolcadik kötete, *A Gyűrűháború*, amely „A Gyűrűk Ura története” harmadik része, és a Helmszurdoki csatától folytatja a különböző szövegváltozatok bemutatását egészen a Fekete Kapu kitérüléséig.

Októberben jelent meg Tolkien eddig publikálatlan szatirikus fantasy története, a *The Bovadium Fragments*.

Decemberben került a polcokra Michael D. C. Drout amerikai Tolkien-kutató *The Tower and the Ruin: J.R.R. Tolkien's Creation* tanulmánykötete, melyben azt vizsgálja, hogyan hozta létre és alakította Tolkien Középföldét, milyen módszerekkel és forrásokkal dolgozott.

Év végén felröppent a hír, hogy a Netflix megveszi a **Warner Bros** filmstúdióit és az HBO Max streaming-szolgáltatást, ezzel *A Gyűrűk Ura*, *A hobbit* és *A rohirok háborúja* közvetítési jogai is hozzá kerülnének. Közben a Paramount is beszállt a versenybe egy ellenajánlattal.

Idei tervek

2026-ban a koccintás utáni első rendezvényünk a „Vastrón Bálja” **farsangi multság** február 13-án Trónok harca tematikával az Africafé Clubban. Az „Álmok és sorsok” című **Tolkien-napot** március 28-án tartjuk a MATE budai kampuszán. Idén is pünkösdkor várható a **Tavaszi Találkozó**, a **nyári tábor** pedig augusztus 7–16. között lesz Bükkszentkereszten.

NAGY VILÁG A KISVÁROSBAN

Tolkien-napok a KeszthelyFesten – 2025. július 4–6.

Írta: Szántó Virág (Poppy)

Egy csöndes, vidéki kisvárosban felnőni azt jelenti, hogy *A Gyűrűk Ura*-kötetek jó részét az udvar fűvén, a meleg napsütésben heverészve olvastam végig. De ugyanakkor azt is jelenti, hogy ilyen könyvmolyok számára legfeljebb a szombati könyvklub jelentett programlehetőséget. Így nem csoda, hogy amikor először megláttuk a KeszthelyFest programjában a külön kiemelt „Tolkien-napok” címet, egy csapásra felbolydult a környék. Indultak a körüzenetek, és estére már három emberrel volt lebeszélve, hogy ott találkozzunk. Egyetlen probléma volt, hogy addig még majd egy hónap volt vissza.

A következő heteket a program tanulmányozásával töltöttem, így amikor végre elérkezett a nagy nap, már pontos listával a fejemben érkeztem meg. Egyetlen cél volt: mindent kipróbálni. Ezt sajnos majdnem dugába döntötte a tény, hogy az árusok asztalait közvetlenül a bejárat mellett helyezték el. A lázas válogatás közepette annyira el is feledkeztem az időről, hogy majdnem sikerült elkélnem az első előadásról, ahol kényelmes babzsákokon már körben ült a közönség. Végül utolsó pillanatban elfoglalt helyemet egy pillanatra sem elhagyva hallgattam végig mindhárom előadást, teljesen megfélekedve minden másról.

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

világából merítő kórusművek zárták – méltó lezárása volt az első napnak.

A varázslatos élménytől a felhők fölött járva indultam haza, de a legjobb még csak most következett: még egy nap ugyanebből!

A második napnak különleges küldetése volt: megismertetni az öcsémmel Tolkien varázslatos világát. Egy rövid felfedezőút után – teljesen a nővéremre ütve – természetesen vele is az árusoknál kötöttünk ki. Hosszasan nézelődött, minden apró részlet érdekelte, ezernyi kérdéssel megtűzdelve a szemlélődést. Innen azonban már a kézműves sátrat vettük célba, ahol bőr karkötőt készítettünk. Hatalmas lelkesedéssel dolgozott, hogy elkészüljön saját – enyémhez illő – karkötője: ezeket aztán mindketten büszkén viseltük.

Ezekkel felékesítve indultunk tovább. A következő állomás a kincskeresés volt, amely során kis segítséggel, de annál nagyobb lelkesedéssel oldotta meg a feladatokat. Láthatóan örült fokozódó sikerének, közben pedig egyre otthonosabban mozgott a számára új világban. A nap végére mindketten elfáradtunk, így a társasjátéksarok lett a menedékünk. Ő új barátaival és anyukánkkal játszott, míg én nem messze tőlük, csöndben hallgattam az előadásokat – egy rövid, de emlékezetes pihenő a kalandok között.

De a nap legjobban várt pillanata csak ezután következett. Ahogy az utolsó előadás is véget ért, lassan sötétedni kezdett, ami jelezte, hogy ideje elindulnunk a felvonulás helyszínére. Bár még vissza volt fél óra az indulásig, máris hatalmas tömeg kereste a helyét. Ahogy halványultak a fények, újabb és újabb lámpások és gyertyák gyúltak. Sokan érkeztek jelmezben, amik a félhomályban egyre valószínűbbnek tűntek. Mintha egy városnyi tünde, hobbit, törp és más mitikus lény lepte volna el a kastély udvarát.

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

Eddigre már kezdett esteledni, de az aznapi utolsó program előtt volt még egy kis idő. Ezt a legfontosabbra, az állomásos játékra használtuk fel. Minden ponton izgalmas feladatok és ismerős arcok vártak, így nemcsak ügyességünket, de memóriánkat és kreativitásunkat is próbára tehetjük, aminek jutalma mindenhol pár kedves szó volt. Számomra a legszórakoztatóbb a Banyapók hálójából való szabadulás volt, amit igencsak nehezített földig érő tünđeruhám. A játék végén a tengwar, vagyis a tünde írás alapjaiba is bevezettek bennünket, ami már önmagában is felért egy kisebb csodával. Az estét Tolkien

A jelenlévők izgatottan várhoztak. Amikor teljesen besötétedett, zeneszó harsant, és megkezdődött a varázslat. Elöl vonultak az MTT-tagok, mint büszke kapitányai a népnek. Utánuk a mindenféle szerzetek, majd a sort egyszerű kíváncsiskodók zárták. Idővel kiváltunk a tömegeből, hogy a menet elejét is láthassuk, hiszen a lovas felvezetőket is meg kellett csodálni. Végül a kapunál állva vártuk végig, hogy elhaladjanak. Az utcára kiszabadulva a nyüzsgés épp úgy festett, mintha Tolkien szereplői egytől egyik kimasíroztak volna a könyvből, hogy felfedezzék a valódi világot.

Nem tudom, mi okozta a legnagyobb élményt. Mondhatnám az MTT-sek kedvességét és közvetlenségét, a megismert új embereket, a sok érdekességet, amit tanultam vagy a barátokkal eltöltött felejthetetlen pillanatok. De talán, ami leginkább meghatott, az a boldog csillogás volt, amit az öcsém szemében láttam. Megismerte és megszerette ezt a csodálatos világot, és utána napokig másról sem beszélt, csak a tündékről, akik a városunkban jártak. Így hát biztos mondhatom, jövőre eggyel több Tolkienrajongó várja vissza Középföldét Keszthelyre!

A KIRÁLY PRÓBÁI

Tolkien Tábor – 2025. augusztus 8–17.

Írta: Karakas Dávid

Nehezemre esett elkezdni ezt a beszámolót: nem tudtam, mi legyen az első dolog, amit a sok jó – és kevés rosszabb – élményből ki szeretnék emelni. Így az egyszerűség kedvéért sorrendben említtem őket.

Mint minden tábor, ez is a csapatom és a tábortéma – azaz a hobbitlét – megismerésével kezdődött. Már a tábor előtt sorban jöttek a lelkes csapatvezetőktől a ráhangolódást segítő különböző források: zene, végtelen mennyiségű Pinterest-kép vagy épp a csapatunkhoz tartozó mémek tömkelege. Igen, meglepően sok cuki, kleptomán kalandorról szóló képregénymorzsa van az interneten, ha az ember utánanézi! Ennek köszönhetően – és a Kincsvadászok csapatának lenyűgöző leírásai miatt – nem is volt probléma, hogy előjökjen egy kalapokat gyűjtögető, együgyű, de mégis figyelmes hobbit fiúcskával, aki az elmúlt négy-öt táborom kedvenc karaktere lett.

És mivel az idő sosem áll meg, végtelennek tűnő napok után végre eljött a tábor kezdete is. Megérkezés, ismerős arcok, ölelkezés és a számomra kijelölt ház megtalálása. Az utolsó lépés több ideig tartott, mint gondoltam volna, mert ekkor láttam meg, mit is csináltak a szervezők a tábor előtti napokban: a nagysátorból egy igazi hangulatos fogadót rittyentettek Szalagos néven, amiről körös-körül színes szalagok lógtak; mellette a réten egy májusfára emlékeztető Lítefa volt felállítva, aminek központi szerepét még nem is sejtettem.

A Lítefa körüli tábornyitó után kezdődtek is az első csapatidők – még nem a csapat végleges helyén –, ahol már nagyon sokan jelmezben jelentek meg. A bemutatkozás és a szinte kötelezőnek tűnő játékok után (amelyek személyesen támadták a lenyűgözően rossz névmemóriámat) arra tértünk vissza a csapathelyünkre, hogy a tábortűzőn melegedik a víz az ötórás teahez. A csapatvezetők úgy gondolták, aranyos szokása lehetne a Kincsvadászoknak,

Fotó: Mariai-Lakatos Dorottya (Dodie)

hogy minden nap délután öt órakor közösen összegyűlve teázunk. Nos, akármennyire is tetszett nekünk ez az ötlet, ez volt az első és utolsó nap, amikor ez össze is jött, pedig igazán nagyon próbáltuk betartani.

Az első közös sávban a most már szokássá vált módon, mérközésekkel dönthettük el, hogy melyik csapatnak hol lesz a végleges csapathelye. Hosszasan taglalhatnám a vakondokkal küzdő krikettezők mutatványait, a gyors észjárású hobbitok megszólalásait a kocsmában vagy azt, hogy miként téptem le a kocsmái verekedést imitáló társaim szalagjait a ringben, de egyik sem érne fel a döntetleneket eldöntő kötélhúzás sikereivel. Annyit azért megemlítek, hogy megvan a hangulata, amikor a sötétedés közeledtével a réten harminc hobbit feszül neki egy kötélnak, miközben hetven másik teli torokból biztatja őket.

Az előző hobbit tábor még frissen élt az emlékezetemben, és gondolkoztam, hogy mivel tudják majd felülmúlni azt a nyugodt és mókás tábort, amit az akkori hobbitok éltek át. Kellott pár nap, mire rájöttem, hogy ez a tábor közel sem csak a mulatságról és italozásról fog szólni, ahol a legnagyobb probléma egy ellopott cégér! Már az első nap eltűnt egy hobbit, akit a családja sírva keresett. Nem

Fotó: Mariai-Lakatos Dorottya (Dodie)

sokkal később mi magunk találtunk rá holtan egy postásra, aki üzenetet hozott volna az ünnepségünkre. A közeli erdő sűrűjében portyázó orkok tűntek fel, akik nagyra nőtt, kegyetlen uruk-hai vezéreknek engedelmessé váltak, akiket mi onnantól kezdve csak mint „hájas urakat” emlegettünk. Emellett még igazi kószákkal is találkoztunk. És ez csak a kezdete volt a sok veszélynek és akadálnak, amik közénk és a céhhé válás közé álltak! Természetesen egy hobbit kedvét még ilyen veszedelmes események sem szeghetik, így örömmel mesélhetem, hogy esküvőkben (amik során még én is megtaláltam páromat), Lítefa körüli táncokban és jó italokban bővelkedő ünnepségünket nem tudták megállítani.

A történet, a csapat hangulata és az a lelkesedés, amivel mindenki hozzáállt, egyszerűen lenyűgöző volt. Én úgy éreztem, az egész tábor a mi csapatunk köré van írva. Nagyon remélem, hogy ezzel más csapatok is így voltak, hiszen ők olyasmikkel (például a tábor körüli környék felfedezésével) foglalkoztak, amivel nekünk (legalábbis nekem) nem kellett ahhoz, hogy magaménak érezzem a történetet.

Nem egyszer csalt könnyeket a szemembe a többi táborozó... Amikor az utolsó hősiességben láttam, ahogy egyik társam elveszíti a legféltettebb emlékeit – minket. Amikor a Kincsvadászok által tartott aukción a leendő feleségem egyre vehemensebben licitált értem – és az utána következő esküvő, melynek teljes szervezését megcsinálták helyettem hobbit társaim... Igen, számomra a tábor élményét legfőképp a történet és az események formálják.

Ez nem azt jelenti, hogy nem kedvelem a többi részét is! Ismét minden napra jelentkeztem műhelybe, és idén először végre egy táncos programot is beválogattam. Persze megmaradtak a kézműves műhelyek is, így a tábor végére egy gombakalapot és egy piknikkosarat is

hazavihettem magammal. Most komolyan, el lehet képzelni ennél hobbitosabbat?

Az esti szabadidősávok is rengeteg szép emlékekkel láttak el. Sosem fogom elfelejteni, amikor az esküvőm utáni este három hobbit férfi sírva-röhögve tárgyalta meg, hogy mit is kell magammal vinnem az esküvő utáni „piknikre”. A csillagok alatti közös táborüzenet éneklések pedig vitathatatlanul a legvártabb eseményeim közé tartoznak minden táborban!

Most, hogy ennyi sok jót mondtam, megemlítek pár olyan dolgot is, ami engem zavart. Ilyen az, hogy egy hobbit táborban – még ha komolyabb hangvételű is – miért volt pár információ, amit harapófogóval kellett kiszedni másokból. Értem én, hogy pár évnyi gyanút és gyűlölködést – ami az előző táborok tematikájában gyakran felmerült – nehéz levetkőzni, de mégis, egy jó kupa sör után csak megeredhet a hobbit nyelve!

Egy másik, amikor nagyon sokan akarnak egyszerre szóhoz jutni. Ez most párszor eljutott arra a szintre, amikor tiszteletlenségnek éreztem ezt a szervezők felé, akik igen keveset akartak beleszólni a történetbe, de volt, hogy egyszerűen nem jutottak szóhoz – vagy csak én nem hallottam (pedig akartam), mert mások egyéni történeteiket igyekeztek elvenni a reflektorfényt.

De az utolsó és legrosszabb az egészben, hogy véget mert érni a tábor.

Egy szó, mint száz, ha kicsit is gondolkozol azon, hogy gyere táborba, akkor ne habozz tovább! Befogadó, rugalmas és imádnivaló társasággal fogsz megismerkedni. Aki meg már volt táborban, biztos tudja ezt, de azért annyit mondanék, hogy nekem öt fenomenális táborba került, hogy végre ne azt mondjam: „az első táborom volt a legjobb, és szerintem nem is lesz már jobb ennél” – mindig lehet jobb.

Egy idézettel búcsúzom: „Jó nektek, hobbitok, mert a munkátok a hobbitok.”

Fotó: Krisz

SOSEM ELÉG!

Kreatív Őszi Művészeti Találkozó – 2025. október 23–26.

Írta: Mariai-Lakatos Dorottya (Dodie)

Az őszi a kedvenc évszakom, és az őszi nagyon sokáig jelentette a KÖMT (vagy KÖMF, KÖMFT és társai) eljövételét. Azután kimaradtak évek, amikor helyette inkább a csodaházikónkban töltöttünk el egy hosszú hétvégét, bár mindig hiányoltuk kicsit az MTT legkreatívabb és legközösségibb rendezvényét. Nagyon más ez a pár napos őszi találkozó, mint akár a tavaszi, akár a tábor. Egyrészt nagyon régóta, folyamatosan megrendezésre kerül, mindig akad lelkes csapat, aki csinálná. Másrészt mivel csak pár napos, sokkal lazább, sokkal kötetlenebb, a kreatív programok és közös szórakozás szüneteiben jut idő beszélgetésre, új ismeretségek kötésére. Rengeteg történet is kötődik hozzá, amit már olyanok is mesélnek tovább, akik szintén valakitől hallották, és ez nagyon jó, és valahol nagyon tolkieni: a mesék és legendák gyűlnek, szájról szájra járnak.

A 2025-ös KÖMT új helyszínen, a komáromi Kempen Középiskola és Kollégiumban került megrendezésre, ami szuperül bevált: voltak rendes kollégiumi szobák, de teremben is lehetett aludni (ha valakinek ehhez van még dereka), volt sok tanterem és egy aula is a bálnak, bulinak és bemutatónak. Nagyon sokféle műhely volt, a kézműves foglalkozásoktól a táncitanításon, aikidón, karaoke larpon és íráson át a társas- és szerepjátékig mindent lehetett csinálni. Unatkozni itt tényleg csak szándékosan tudott valaki.

Fotó: Bélteki Zsófia (Zsófredil)

meg mindenhol, de itt nemcsak helye van, hanem hatalmas tapsot is kap, és ezt nagyon jó volt látni!

A műhelyek, amelyeken részt vettem, mind nagyon jól sikerültek. Könnyesre és arcfájósra neveltük magunkat a Beugróban, rengeteget tanultam a Rendezvényfotózáson, felváltva izgultam és nevettem az „Amanda már nem lóg velünk” szerepjátékon. Az Írók workshopon pedig, amit én tartottam, nagyon jó beszélgetés zajlott, és hangulatos írások születtek. Biztos vagyok benne, hogy minden műhely hasonlóan sikeres volt. Ez (is) a jó a KÖMT-ben, hogy nagyon sokféle dologba bele lehet kóstolni, és nagyon sokan ki tudják próbálni magukat mint műhelyvezetők. És olyan emberekkel együtt alkotni, olyanoktól tanulni, akik lelkesedésből vállalják a foglalkozások levezetését, mindig öröm!

A szombati bemutatóesten főleg a táncoké volt a főszerep, emellett a műhelyvezetők meséltek arról, hogyan zajlott az Írói D&D műhely vagy a Mozgás-képek, ahol egészen elképesztő képeken egyesült fény és technika. Meg lehetett csodálni az alkotó műhelyek produktumait is: a vaskori bocskoroktól a stencilfestett pólókon át a horgolásokig nagyon sok csodás tárgy volt kiállítva. Ezen az estén kerültek kiosztásra díjak is, amiket nem fogok felsorolni, mert nálam sokkal okosabb emberek biztos megteszik majd valahol a *Lassi* lapjain!

Amitől más és különleges volt ez a KÖMT, az a pénteki színelőadás. Hanna rendezésében több lelkes emtétés színpadra vitte az – eredetileg színdarabból adaptált – *Oscar* című filmet, és abszolút megérdemelten kaptak érte hatalmas tapsot. A díszlet, a színészi játék és a szereposztás is fantasztikus volt, olyanok is kimondottan élvezték, akik a filmet nem látták korábban.

Ahogy mondani szokás, ez a KÖMT nagyon „kerek” volt. Jó beszélgetések, jó programok, zene, tánc hajnalig. Nem szegte kedvünk sem lecsapott biztosíték, sem popcorn okozta tűzriadó. Az őszi csoda szép, kreatív és művészeti volt Komáromban is.

Fotó: Kiss Tünde

Emellett az a jó a KÖMT-ben, hogy több a szabadidő, mint például a táborban, így fel lehet venni a fonalat rég nem látott barátokkal. És persze idén is lehetett táncolni, nem is egyszer. Első este a csinos ruháké és a keringőé volt a főszerep, utána pedig a „Just Dance” program keretében tehette próbára reflexeit, akiben volt még szufla; szombat este pedig a buliban koptattuk a cipőtalpakat változatos zenékre. Persze nem maradt el a KÖMT-ön megszokott karaoke est sem, és itt újabb tétel került a „miért is szeretem az emtétét ennyire” listámra: ülni a tatamin, és nézni, ahogy Veró a *The Greatest Showman* filmből a *Never Enough* című számot éneklés helyett jelnyelven jeleli végig, és ezért a nézősereg teljesen odavan. Mert ez nem férne

ADVENTI KÉSZÜLŐDÉS

MTT Piac – 2025. november 30.

Írta: Kiss Tünde

Évente egyszer, az advent első hétvégén összegyűlünk egy délutánra, hogy közösen készüljünk a karácsonyra lélekben – és vásároljunk apróságokat az emtérés barátainktól. Idén is a Derkovits iskolában voltunk, ahol a környezet nagyon illik a hangulathoz, nincs túl nagy fény, és nagyon szép az épület.

Belépéskor egyből a csereasztalhoz értünk, így aki hozott magával oda illő dolgokat, máris letehetette terhét. Továbbmenve egyből vásárolhattunk Starától tombolajegyeket – a tombola az est záróeseménye, és mindig nagyon jól sikerül.

A bal oldali terembe lépve máris erősen kellett vigyázni a pénztárcámra, legszívesebben mindenhol vásároltam volna valamit. Saját készítésű ékszerek, varrott neszeszerek, cserépkavicsok, Szonja makraméi és szebbnél szebb papírárak közt válogathattunk: képeslapok, könyvjelzők voltak több készítőtől is. Az idei piac újdonsága Áron volt, aki a maga természetete gombáit kínálta eladásra. Gyorsan vásároltam is, és másnap shiitakegomba volt az ebéd.

A jobb oldali teremben is gyönyörködni kellett a készítményekben. Ékszerek – ahol nem tudtam ellenállni egy kitűzőnek –, matricahalmok, térkép, varrott karácsonyfadísz,

Fotó: Mikesey Anna (Éogil)

textiláru Tucsitól – itt mindig nagyon erősnek kell lennem, Bari rajzai képen, képeslapon és kitűzőn. Hát itt is elvesztettem a pénztárcám feletti uralmat. A terem legnagyobb meglepetését a Frici és Zsóka által készített mézgyertyák adták, amik karácsonykor fognak illatozni a szobámban.

Kreatívkodni is volt lehetőségünk: Silnél dekupázsolhattunk díszeket falapocskára, csillámporral, műhóval, nagyon cuki képecskékkel. Gyorsan készítettem hármat, már ki is tettem a bejárati ajtómrá, és adtam ajándékba is. Aki kedvet érzett hozzá, tölthetett ki kvízt is. Aztán jött az est két fénypontja: a karácsonyi ajándékozásban részt vevők kihúzták a megajándékozandó (titokban tartandó) nevét; zárásként pedig a tombolák is kisorsolásra kerültek, a nyeremények a kézművesek által felajánlott holmik voltak. Nem tudom, milyen szerencseangyal lebegett felettem, de ötből ötten nyertem, még hozzá a fődíjat is: Sil által kötött, általam kiválasztható figurát. Boldogságom határtalan volt, az élmények erőt adnak karácsonyig kitarítani a munkában.

Ha még nem voltatok, nagyon ajánlom, hogy egyszer látogassatok ki feltétlenül! Érdemes.

A KÓSZÁK KALANDJAI

KószáKommandó és tábortüzes esték – 2025. január–december

Írta: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

A KószáKommandó 2025-ben sem télenkedett. Januárban hagyományos évkezdő kószálással kezdtünk, ami már sok éve mindig Nagykovácsi környékére vezet: a Nagy-Kopaszra, a Csergezán-kilátóba túráztunk, onnan pedig a szintén hagyományos uzsonnázóhelyünkre, a Telki melletti Erzsébet büfébe, ahol ez alkalommal nem volt felhőtlen a mosolyunk: a rusztikusan hangulatos épület belső terében ugyanis konyhabővítést hajtottak végre, ami azt jelentette, hogy a téli hidegben sem lehetett bent enni, csak a ház melletti padokon... így nagyon gyorsan elfogyasztottuk az egyébként finom muflonragulevest, kenyérlángost és mákosgubát.

Nem ez a fiasco volt az oka, de az év második kószálását februárban a túrógombóc köré szerveztük: meglátogattuk Budán azt a vendéglőt, ahol messze földön híres túrógombócot mérnek. Természetesen előtte túráztunk is:

Húvösvölgyből a Fekete-fejen és a Hosszúerdő-hegyen át jutottunk a gombócokhoz.

Még csak március eleje volt, de a Kószákat már Drégely várában találta a kora tavaszi napsütés, aztán egy héttel később az Országos Kéktúra következő szakaszát járta a kéktúrázós csapat: a novemberben Diszel mellett, a Balaton-felvidéken abbahagyott útvonalat folytattuk Badacsonytördemicig egy háromnapos túrával. Ezek a túrák mindig tartogatnak meglepetéseket, például a Csobánc oldalában megbúvó kedves és vendégszerető pincéket, váratlanul finom enni- és innivalóval...

Áprilisban sajnos két túránk is elmaradt a barátság-talan időjárás miatt, csak a kéktúrasok jutottak el Badacsonytördemictől Lesenceistvádig, ismét három nap alatt – a hirtelen jött melegben az év első fagyizásával a szigligeti várhegy oldalában.

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

Április végén aztán még egyik legkedvesebb helyünkre, a Vadálló-kövekhez is eljutottunk, ahol már több éve nem jártunk – sokunknak hiányzott a fenséges panorama és a mászásra csábító sziklák.

Április utolsó estéjén pedig összegyűltünk a kecskehegyi kőfejtő katlanában (mint 2003 óta minden évben), hogy megünnepeljük a Beltaine-t, és örülünk a

már teljes szépségében velünk lévő tavasznak.

Májusban a Kéktúrát járó Kószák eljutottak Keszthelyen keresztül Zalaszántóig. Ezen a szakaszon sajnos nagyon sok aszfaltozott út van, cserébe viszont voltunk a Balaton-parton – és természetesen nagyon finomakat ettünk!

A tavasztól is szabadban töltött estével búcsúztunk, az év első Remete-barlang-látogatásával, aztán pedig jött a június, amikor a kószatúrák nyári módra váltanak, és könnyedebbek lesznek: az első nyári túrán Dobogókőről Pilisszentlélekre mentünk, szépséges bükkerdőben.

Következett két nyári hagyományunk: június végén megtartottuk Nyárközép ünnepét, amit Líthasnak hívunk (ilyenkor ünnepeljük a Magyar Tolkien Társaság születésnapját is, ami 2025-ben már a huszonharmadik volt), a kecskehegyi kőfejtőben, július végén pedig a szintén minden évben szokásos Kószatalálkozót a kőhegyi menedékházban, Szentendre mellett.

E két esemény között ismét meglátogattuk a Nagymaros melletti Remete-barlangot (az évben már másodszor), ami mindig finom falatokkal jár együtt: a barlanghoz való feljutáshoz tartozik egy „alaptábor” (közös uzsonna), másnap délelőttre pedig jár egy tízórai, nem beszélve a fent, a Remete-barlang előtti sziklateraszon történő sütögetésről.

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

De ezekhez az estékhez nemcsak a közös evés tartozik hozzá, hanem a zene, a versek, az éneklés is – nem véletlen, hogy aki egyszer eljön a Kószákkal egy ilyen „barlangos” estére, azt beszippantja az érzés...

Augusztus 20-án úgy gondoltuk, hogy jobb lesz nekünk a rengeteg erdőben, mint a rengeteg ember között a városban, és bár most nem aludtunk ott, felmentünk ismét a Nagy-Kopaszra, a Csergezán-kilátóba, és ott töltöttük az estét – még a tűzijátékot is láttuk a Budai-hegyek karéja felett.

A nyarat augusztus 30-án a Mátrában búcsúztatták a Kószák: kisvonattal a Szalajka-házhoz mentünk, és egy szép körtúrával Mátraszentimrén át – a végén kicsit az eső által megfuttatva – ugyanoda tértünk vissza.

Az őszt szeptember második felében ismét a kecskehegyi kőfejtőben köszöntöttük. Az elmúlt években ez az este, a Mabon is hagyománnyá vált: ilyenkor meséket olvasunk a tűz mellett, és az április végi első kintalvós programokig elbúcsúznak a szabad ég alatti éjszakáktól.

Fotó: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

Ősszel kevesebbet tudtunk kószálni, de a Kéktúra-járás folytatódott: szeptemberben és novemberben haladtunk tovább az Országos Kéken, Zalaszántóról indultunk, és a zalai erdőkön át Káldig jutottunk, útba ejtve a buddhista sztúpát, a sümegi várat és a Szajki-tavakat.

Decemberben megtartottuk szintén hagyományos télköszöntő túránkat a szentendrei Kőhegyen. Ilyenkor általában már sötétben indulunk a város széléről, igazi kalandos-éjszakai hangulata van a téli erdőnek, pedig még a vacsoraidőnél se járunk. A menedékházban persze megkaptuk a finom vacsoránkat is, másnap pedig reggeli után Pilisszentkeresztre túráztunk.

Az évet december 21-én, a téli napforduló napján egy egészen gyönyörű és már teljesen télies túrával fejeztük be Pilisszentkeresztről indulva a régi római úton Dobogókőre, fejedelmi bükkerdőben.

Várjuk 2026 kószakalandjait!

HOGY SEMMI VOLTUKNAK ALAKJA LEGYEN – HALÁL ÉS ÉLŐHOLTAK TOLKIEN MŰVEIBEN

Írta: Karakas Dániel

Ez az írás a 2025. évi Tolkien-napon elhangzott „Holtak, szellemek, lidércnek – kísértethistóriák Rohan határain innen és túl” című előadás alapján készült. A rendezvény tematikája miatt a kiindulópont Rohan volt, de a téma végül kiszélesedett, hogy egy átfogóbb képet adjon arról, egyáltalán mit jelent szellemnek, lidércnek, kísértetnek, azaz „élőhalottnak” lenni egy olyan történetben, amelynek – Tolkien saját bevallása szerint – a halál központi motívuma. Szó lesz testről és lélekről, arról, hogy jelenik meg a halál a különböző teremtmények sorsában, és arról, hogy hogyan képes valaki visszautasítani, kijátszani és megcsúfolni a halált, amelyet a tündék minden irónia nélkül Ilúvatar Ajándékának neveznek.

Minden a halálról szól

Egy 1968-as, a BBC-nek adott televíziós interjújában Tolkien ezt mondta: „Őszintén szólva, minden emberi történet végső soron egyetlen dologról szól: a halálról. A halál elkerülhetetlenségéről.” Mint mélyen hívó katolikus, Tolkien vallotta, hogy a halál nem jelenti a létezés végét, de ennek ellenére elismerte, hogy a földi életünkben ez a legmeghatározóbb, legmegrázóbb esemény: „igazolhatatlan sérelem”, amit nem lehet anélkül szemlélni, hogy valakiben ne keltené óhatatlanul a veszteség érzetét. Ez a motívum saját történeteiben rendre visszaköszön: a maguk módján mind az emberek, mind a tündék sokszor a végsőkig ragaszkodnak az élethez, még akkor is, ha ezzel visszautasítják az isteni parancsot és kénytelenek belátni, hogy az „örök életben” amúgy sem sok örömeiket lelik.

Azokat a lényeket, amelyek valamilyen módon halálukat követően továbbra is az élők között mozognak és tevékenykednek, élőholtak szoktuk nevezni. Sok esetben nem többek értelemmel és lélekkel nem rendelkező porhüvelyeknél – gondoljunk csak a nemrég még olyan népszerű zombis sorozatokra és filmekre –, de az is előfordul, hogy egészen emberiek: mint például az ugyancsak sikeres karriert befutott vámpírok. Általában ide soroljuk a szellemeket is, akik hol üzenetet hoznak a síron túlról, hol pedig haragos kísértetként gyötrik gyilkosaikat vagy egykori szeretteiket. Efféle élőholtak Tolkiennál is előfordulnak, jóllehet maga nem használja ezt a kifejezést lények efféle kategorizálására. Sőt, ami azt illeti, az ehhez legközelebb álló „Élő Halottak” nála inkább pozitív jelentéssel bír, mert ezzel Berenre és Lúthienre utal, akik, bár egy időre valóban visszatértek Mandos Csarnokaiából, az én általam használt értelemben nem tekinthetők „élőholtak”, mert a valák engedélyével, és nem azok akaratának ellenében nyertek közös időt a halandók világában. Mielőtt azonban mélyebben belemennénk abba, hogyan válik valakiből élőholt, érdemes röviden megvizsgálni azt a tolkieni koncepciót, amely alapvetően meghatározza ezt.

Lélek és test – látható és láthatatlan

Két fontos fogalom a *fëa* és a *hroa*. A *fëa* lelket, szellemet jelent, amely az Olthatatlan Lángból ered, és emiatt egyedül

Ilúvatar (a teremtő Isten) rendelkezhet felette. A *fëa* formátlan, fizikai valója nincs, ezért szüksége van egy testre, amely otthont ad neki, hogy azon keresztül érintkezhesen a fizikai valósággal. Ezt *hroának* nevezik. A *hroa* Arda anyagából készül, emiatt sebezhető, elpusztítható, sőt megrontható. A *hroa* és a *fëa* egysége szent, megbontása „természetellenes” és elkerülendő, bár lehetséges. Ha a *fëa* bármilyen okból elhagyja a *hroát*, a test vagy egyfajta vadállati szintre süllyedve létezik tovább, értelmétől megfosztva, vagy elsorvad és elpusztul – az emberek esetében többnyire az utóbbi a helyzet. Ha a *hroa* szerez halálos sebet, és a benne lakozás elviselhetetlenné válik a *fëa* számára, a *fëa* kénytelen elhagyni azt, és Mandos Csarnokaiába térni, vagy – tündék esetében, ha visszautasítják Mandos hívását – vég nélkül bolyongani, elveszítve minden kapcsolatot az anyagi valósággal (*The Nature of Middle-earth*, II:17. Death, 272–273. o.; *Morgoth’s Ring*, VI. Athrabeth Finrod ah Andreth, 330–331. o.).

Ahogy a teremtményekben felfedezhető a fenti kétösség, úgy maga a teremtett világ is két részre tagolható: látható és láthatatlan világra. A látható világ jelenti az érzékelhető, tapasztalható anyagi valóságot, míg a láthatatlan annak egy rejtett, szellemi síkját, ahol a fizikai formával nem rendelkező lények (például testetlen *fëák*) lakoznak. Az ainuk természetükből fakadóan egyszerre érzékelik mindkét világot; rajtuk kívül alapesetben csak az eldák urai (mint például Glorfindel) képesek erre, ahogy ezt Gandalf magyarázza Frodónak: „a tündék bölcsei, az eldák fejedelmei, akik a végtelen Tengereken túlról tértek vissza. Ők nem félnek a gyűrűlidércektől, mert aki valaha is élt a Boldog Birodalomban, az egyszerre két világban lakik, és hatalma van a Láthatókon és Láthatatlanokon egyaránt.” (GyU, II:1. Találkozások, 338–339. o.)

De némi ráségítéssel csekélyebb teremtmények is bepillantást nyerhetnek ebbe a világba: például mikor Frodó az ujjára húzza az Egy Gyűrűt, és láthatatlanná válik, ő is „átlép” a szellemi síkra, amelyet Gandalf a „lidércvilágnak” nevez. A név árulkodó, hiszen, mint látni fogjuk, ebbe a világba szorulnak a testüktől megfosztott, elveszett lelkek is.

Most, hogy ezeket a fogalmakat megvizsgáltuk, szeretnék kicsit bővebben beszélni az egyes teremtmények halálhoz fűződő viszonyáról, illetve arról, egyáltalán mit is nevezhetünk halálnak az esetükben.

Az ainuk, akik valóban halhatatlanok

Az ainuk mint angyali teremtmények, akik a Világ Körein kívülről származnak, alapvetően szellemi lények, és nincs evilági hatalom, ami megsemmisíthetné őket. Képesek testi alakot ölteni, amire akkor van szükségük, ha kapcsolatba akarnak lépni a csekélyebb teremtményekkel. Ez a test nem hroa, nem a lélek otthonaként kell rá tekinteni, hanem egyfajta „ruházat” (*fana*), amelyet az ainuk magukra öltenek, hogy láthatóvá váljanak. Ez nem létfonosságú számukra, hisz „testetlen” formájukban is képesek hatással lenni a világra.

Az ő esetükben tehát halálról nem beszélhetünk. Ami náluk a legközelebb áll egyfajta „pusztuláshoz” – vagyis egy olyan állapothoz, amelyben többé nem képesek hatással lenni a világra –, az egyedül a Homály szolgálai esetén jelenik meg. Az *Ósanwe-kenta* című esszében Tolkien kifejti, hogy Morgoth szolgáinak és követőinek szelleme annyira elválaszthatatlanná vált magukra öltött fizikai testüktől, hogy ha az valamilyen okból elpusztult, mindaddig tehetetlenné váltak, amíg új testet nem alkottak maguknak (*The Nature of Middle-earth*, II:9. *Ósanwe-kenta*, 205. o.).

A legékezebb példa erre maga Sauron, aki ugyan többször túlélte teste pusztulását, ám először a szép alak felöltésének képességét veszítette el, majd úgy általában az alakot öltés képességét, mikor a hatalma jelentős részét magába záró Gyűrűje elpusztult:

„S ahogy a kapitányok délre tekintettek, Mordor földje felé, az volt a benyomásuk, hogy a sápadt felhők háttére előtt hatalmas átláthatatlan és villámkoronázta árnyalak száll feketén az égre, s tölti be az égbolt egészét. Szörnyűséges volt, ahogy a világ fölé tornyosult, kinyújtotta roppant, fenyegető kezét, félelmetes, de tehetetlen; mert miközben fölébük hajolt, elkapta a szél, elfújta, s szertefoszlott; azután néma csönd lett.” (GyU, VI:4. Cormallen mezeje, 1395. o.)

A tündék, Arda foglyai

Jobb szó híján a tündéket is szokás halhatatlannak titulálni, bár nem abban az időn kívüli, örökkévaló értelemben, mint amilyen az ainuk halhatatlansága. Hroájuk ugyanis elpusztulhat, de főájuk a Világ Körein belül marad, és vagy Középföldén bolyong, vagy elfogadja Mandos hívását, és az ő Csarnokaiba tér. Ilúvatar akarata, hogy a tündék lelke Ardához láncolja őket: nem hagyhatják el azt, és

el kell fogadniuk, hogy az idő kérlelhetetlen múlása végül kiszorítja őket a világ nagy részéről. A tündék esetén ugyanis a fëa előbb-utóbb elhatalmasodik a hroa felett, és „elemeszi” azt. Tolkien ezt „elhalványulásként” írja le: a test áttetszővé, megfoghatatlanná válik, szinte láthatatlanná a halandó szemek számára (*Morgoth's Ring*, III:2, *Laws and Customs... Of Death...*, 219. o.). A tündék sorsáról így beszél Galadriel Frodónak: „Ha meg sikerrel jártok, hatalmunk csökken, Lothlórien elenyészik, elsöprik az Idő hullámai. Kénytelenek leszünk Nyugatra vándorolni, vagy magunk is üreg- és barlanglakó parlagi néppé satnyulunk, amely lassan-lassan felejt és elfelejtik.” (GyU, II:7. Galadriel tükre, 544. o.)

Kép: Miriam Bürkle [Celebrimbor's apprentices – TLV 2024/2025]

A törpök, a fogadott gyermekek

A törpök sorsáról már kisebb bizonyossággal lehet bármit állítani. Ők Aulë teremtményei, akik kizárólag azért rendelkeznek lélekkel, mert Ilúvatar „örökbefogadta” őket, és fëát lehelt a föld anyagából alkotott hroájukba. Azt tudjuk róluk, hogy halandók, bár meglehetősen szívósak, és az emberek mércéjével mérve hosszú életet élhetnek. Halál utáni sorsukról biztos forrásaink nincsenek. Saját hitük szerint lelkük ugyancsak Mandos Csarnokaiba tér, ahol türelmesen várakoznak a világ végéig, amikor Ilúvatar majd megengedi nekik, hogy alkotóképességüket és szakértelmüket kamatoztatva ők is részt vegyenek a világ újratemtésében.

Élőholt törpökről Tolkien nem tesz említést, és talán feltételezhetjük, hogy elő sem fordulhat ilyesmi, ha figyelembe vesszük a törpök szívósságát és a sötét hatalmakkal szembeni ellenálló képességüket: „A törpöket pedig nehéz volt megszelídíteni, mert nemigen túrik az idegen uralmat, nehéz kiismerni szívük titkos szándékát, s árnyakká sem változtathatók.” (*A szilmarilok*, A gyűrűkről és a harmadkorról, 410. o.)

Külön említést érdemel a gyűrűlidérc kapitánya, az Angmari Boszorkányúr. Róla biztosan tudjuk, hogy valamiféle varázstudománnyal rendelkezett, ami Saurontól származott (210. levél, *Letters*, 359. o.). Képes volt lángba borítani kardját, vagy varázsigékkel megtámogatni Grondot, a roppant farkasfejes faltörő kost, hogy az bezúzza Minas Tirith áttörhetetlennek hitt kapuit: „A Fekete Lovas hátravetette csuklyáját, és ime!, királyi koronát viselt; de a korona láthatatlan fejen ült; a vörös tüzek átcsillantak a korona és a köpönyeges roppant fekete váll között. [...] Magasra emelte a kardját, és a pengén láng futott végig.” (GyU, V:4. Gondor ostroma, 1223. o.)

Ő az egyetlen továbbá, akinél „szemtanúi vagyunk” pusztulásának. Ehhez azonban Trufának és Éowynnak

szüksége volt arra a dúnadan pengére, amit Trufa a Sírbuckákban szerzett, és amelyet az emberek kimondottan a Boszorkányúr ellen készítettek: „ha sorsát ismeri, örvendett volna, aki egykor, az Északi Királyságban, a dúnadan nép fiatalkorában, mikor az Ellenség Angmar rettegett birodalma, s feje annak varázsló-királya volt, e kardot türelmes munkával kikovácsolta. Mert semmilyen más penge, bármilyen erős kar forgatja, nem ejthetett volna az ellenéségen ekkora sebet, hasíthatott volna a szellem-húsba, imígyen törvén meg a varázst, amely a láthatatlan inakat az akaratával összekötötte.” (GyU, V:6. A csata Pelennor mezején, 1245. o.) Hogy milyen módszerrel készítették ezeket, az rejtély – ezt maga Tolkien is megkérdőjelezte

az emberek „varázsképtelenségéről” szóló kijelentése mellé tett jegyzetében: „De a númenoriak is 'varázsigéket' használtak a kardok elkészítéséhez?” (155. levél, *Letters*, 594. o.)

Sauron bukásával aztán a többi lidérc is elpusztult, hisz létezésüket kizárólag az Egy Gyűrű hatalmának köszönhették. Ezt követően vélhetőleg annak rendje s módja szerint elhagyták a Világ Köreit. Hogy az ő lelküknek mi lett a sorsa, ugyanolyan rejtély, mint bármely más ember esetében.

Kísértethistóriák Rohanból

Az adott szó olyan erős, hogy képes akár „természetfeletti” tűnő hatásokat is elérni, még olyan teremtmények esetén is, akik nem rendelkeznek másodteremtő képességgel.

A Fehér-hegység emberei megesküdték Isildurnak Erech kövénél, hogy megsegítik majd a Sauron elleni küzdelemben. Adott szavukat azonban megszegték, és amikor szükség lett volna rájuk, elrejtőztek; talán mert nem akartak elesni egy reménytelennek tűnő háborúban, vagy (ahogy Aragorn mondja társainak) régebben Sauront tisztelték, és nem akartak ellene szegülni. Akármi is volt az okuk az árulásra, Isildur nem bocsájtott meg nekik, hanem elátkozta őket, hogy ne lellessenek nyugtot, amíg esküjüket be nem teljesítik. A hegyi emberek a be nem teljesített eskü miatt hátramaradtak, és a világban tengődtek egy egész koron keresztül. Hogy ennek pontosan mi a mechanizmusa, azt csak találgatni tudjuk. Az esküszegőkről tudjuk, hogy testetlen szellemlényként jelentek

meg a Gyűrűháború idején: ebből arra következtethetünk, hogy az eltelt évezredek során kihaltak, és csupán kísértetük maradt a világban, kötve az eskü szava által. De az is lehet, hogy valamiféle „félállapotban” ragadtak, hasonlóan a gyűrűlidércnek.

Rohani mesék is említést tesznek róluk: „Azt mondják, [...] olykor maguk is ki-kijönnek a Kapun, árnyak formájában, és végigmennék a kövesúton. Ilyenkor Hargvölgy népe bezár ajtót, ablakot, és fél. De a Holtak csak ritkán jönnek elő, csak nagy nyugtalanság és közeledő halál esetén.” (GyU, V:3. A rohani seregszemle, 1176. o.) Ez viszont valószínűleg nem több babonánál, ugyanis minden más jel arra

utal, hogy az esküszegőknek nem

igazán akaródzott elhagyni a hegyek alatti barlangjaikat, sőt, azt sem igazán viselték jól, ha valaki be akart jutni oda. A harmadkor 2569. évében Brego, Lovasvég királya és fia, Baldor ellovagoltak a Dwimorberg alatti alagutak ősi kapujához, ahol egy vénemberre leltek. A vénember kriptikus szavakkal óva intette őket attól, hogy betegyék a lábukat a hegy alá: „Ez az út zárva van. [...] A Holtak vágják, a Holtak őrzik, míg csak el nem jön az idő. Az út zárva van.” (GyU, V:3. A rohani seregszemle, 1177. o.) Mikor az Aranycsarnok megépülésekor tett fogadalma miatt – megint egy könnyelmű fogadalom! – Baldor mégis beme-részkedett Dwimorberg alá, a Holtak tettek róla, hogy ne térjen vissza onnan. Holttestét jóval később Aragorn és a Szürke Kompánia megtalálta, mikor ők is megkíséreltek

Kép: Zuzana Čupová [instagram.com/suwi.illustration]

átjutni az ösvényen: „Előttük egy hatalmas ember csontjai heverték. [...] Most már látszott: a barlang fala közelében esett el, előtte bezárt kőajtó, csontujjai még most is a kő repedéseit feszegetik.” (GyU, V:2. A Szürke Csapat távozása, 1162. o.)

Ez viszont felveti a kérdést: hogyan is voltak képesek ártani a szellemek egy hús-vér daliának? A Peter Jackson-féle filmben a Holtak Serege megállíthatatlanul elsodor mindent, ami az útjába kerül, a valóságban azonban valószínűleg más „fegyvereket” alkalmaztak. Tolkien szinte minden alkalommal, amikor kísértetéről ír, megemlíti, hogy földöntúli félelem árad belőlük. Ez a félelem lehetett az, amely végül legyűrte Baldort, és ezt a félelmet használták a könyvekben a Holtak, amikor a kalózokat eljlesztették hajóikról, hogy Aragorn és követői átvehessék az irányítást: „S az Árnyhad [...] most mint a szürke áradat nyargalt elő, elsöpört mindent, ami elébe állt. [...] Árnyékkardok röptek ki a hüvelyükből, de nem tudom, hogy pengéjük hasított-e, mert a Holtaknak más fegyver nem kellett már, elég volt a félelem is. Senki előttük meg nem állt [...]; és a tengereszek eszűket vesztették a félelemtől, vízbe vetették magukat [...]” (GyU, V:9. Az utolsó haditanács, 1290. o.)

De nem a Holtak Ösvényének népe az egyetlen, aki kísértetként jelenik meg a rohaniak történeteiben. Jóval Brego első fiának balsorsú kalandja után egy későbbi utódja, Pörölykezű Helm is szomorú véget ért, mikor a dúnföldiek ostrom alá vonták Kürtvárat: állítólag halálra fagyott a kapukon kívül – ugyanis tehetetlen dühében éjszakánként kiszökött az erődből, és puszta kezével vadászott a hóvihar fogságában várakozó ellenségre. Úgy tartják, ennek ellenére a halála után tovább gyilkolta a dúnföldieket. A legendák szerint a király kísértetének puszta jelenléte elég volt, hogy halálra rémissze áldozatait: „Az emberek később is azt mondták, hogy a szurdokban időnként felharsan a kürt: Helm szelleme járkal Rohan ellenségei közt, és félelemmel sújtja agyon őket.” (GyU, A függelék. 1578–1579. o.)

Ettől függetlenül szerintem nem érdemes Helm legendáját túl „komolyan venni”, Arda természetfeletti szabályszerűségei véleményem szerint nem adnak arra teret, hogy egy ember kizárólag a haragja miatt a világban maradjon halálát követően. Én úgy érzem, ez valóban csak egy szellemtörténet, amit hős királyukról meséltek a későbbi lovasurak a gyermekeiknek.

Testetlen szellemek és kiüresedett porhüvelyek

Bár a tündék esetében az élőholt lét nem értelmezhető úgy, mint a halandó embereknél, „tünde szellemek”, sőt „tünde zombik” is előfordulnak Tolkiennál.

Ha a test valamiért elviselhetetlenné válik a lélek számára, a lélek képes elhagyni azt. Mandos ezeket a Csarnokaiba rendeli, de a lélek megtagadhatja a hívást. Azok a tündék, akik így tesznek, a láthatatlan világba szorulnak, testetlenül és képtelenül arra, hogy ebben az állapotukban hatással legyenek az őket körülvevő valóságra. Tolkien azt írja róluk, hogy Középföldén vándorolva sokukon elhatalmasodik az önsajnálát, a keserűség és az irigység az élők iránt. Vágyakozni kezdenek egy test iránt, amelyet megszálva ismét teljes valójukban jelen lehetnek a világban, és ha ez a vágyakozás legyűri az akaratukat – vagy megtöri őket az Ellenség befolyása –, arra is vetemedhetnek, hogy megpróbálják más élőlények fejét kiszorítani annak testéből, hogy maguk költözhesse a helyére. Ez súlyos fájdalmakat és rombolást okoz a testnek, még akkor is, ha a „hatalomátvétel” végül megghiúsul.

A velük való bármiféle kapcsolatteremtés tabunak számított, és általában a nekromanciához kötődött. Az Ellenség ugyanis képes arra, hogy akaratát rákényszerítse ezekre a lelkekre, és felhasználja őket saját gonosz céljai érdekében.

Tolkien különbséget tesz az ilyen testetlen lelkek („Houseless”) és az elhalványult tündék között. Az utóbbiak ugyanis igazából rendelkeztek valamiféle fizikai testtel, de az általában érzékelhetetlen a halandók számára. Az ilyen „hátramaradottak” („Lingers”) nem vágnak új testre, sem arra, hogy kapcsolatba lépjenek a világ más lakóival. (*Morgoth's Ring*, III:2, Laws and Customs..., Of Re-birth and Other Dooms..., 224–225. o.)

De érdemes még szót ejteni a hroáról is, amely üresen marad a lélek távozását követően. Mivel a fëa az, ami az értelmet hordozza, az ettől megfosztott test afféle ösztöni, állatias állapotba kerül. Mivel a tündék teste jóval ellenállóbb az emberekéénél, ez a test aránylag hosszú ideig képes „életben maradni”, bár a legtöbb esetben mély álomba merül. Ha ebből az álomból mégis felébrednek, akkor

Kép: #youshallnotpass [TLV 2024/2025]

kerül a fent említett állatias állapotba – vagy talán még annál is alantasabba, mert ilyenkor a saját létfenntartása is nehézséget jelent számára (*The Nature of Middle-earth*, II:17. Death, 272–273. o.).

A sírhalmok lakói – a buckamanók

Bár róluk elég kevés konkrét információt ismerünk, elképzelhető, hogy a buckamanók, a Sír buckák torz lakói is a testetlen szellemekhez kötődnek. A függelékekben ezt olvashatjuk róluk: „*gonosz szellemek jöttek Angmarból meg Rhudaurból, bevették magukat az elhagyott buckák közé, és ott maradtak.*” (GyU, A függelék. 1533. o.)

Frodó szemszögéből így látjuk az egyik buckamanót: „*látta, hogy magas fekete alak takarja el a csillagokat, mint valami árnyék. [...] Mintha két szeme is lett volna, amely valami sápadt, hideg fénnel világított [...] A jeges érintéstől szinte megfagytak a csontjai – többre nem emlékezett.*” (GyU, I:8. Köd a Sír buckákon, 215. o.)

Ebből mindenekelőtt kiderül, hogy valamiféle látható fizikai testtel rendelkeztek. Képesek voltak érintésükkel fájdalmat okozni, és valamilyen módon képesek voltak elkábitani, elaltatni áldozataikat. Később azt is olvashatjuk, hogy a buckamanók valamiféle ráolvasást alkalmaznak a hobbitokon, amivel jól össze is zavarják őket, múltbéli történés ihlette lidérces álmokat plántálva Trufa elméjébe. A bucka mélyén Frodó egy hosszú, tapogatózó karral is találkozik, és mikor karddal lesújt rá, vonító hangot hall, ami arra enged következtetni, hogy testük fegyverekkel megsebezhető.

Valószínű, hogy esetükben gonosz szellemek által megelevenített holttestekről van szó – hiszen a Sír buckákban holttesteket helyeztek nyugalomra annak idején. Ez hasonló lehet ahhoz, amit az előző szakaszban a tünde szellemekről írtam. De hogy a buckamanókban lakozó gonosz szellemek egykor emberek, tündék, vagy bukott maiák voltak, arra nincs egyértelmű magyarázat – bár furcsa „varázshatalmuk” talán kizárni látszik a legelső eshetőséget. Az is könnyen előfordulhat – tekintve angmari származásukat –, hogy ezeknek a szellemeknek valamiféle köze volt azokhoz a „lidércsekhez”, amelyeket a morgulpengék segítségével lehetett létrehozni.

Mint a legtöbb sötét teremtmény, ők is viszolyogtak a fénytől, de volt egy másik gyengeségük is – mikor a halmok kincseit a napvilágra vitték és szétszórták, azzal megtört a bucka varázsa, legalábbis Bombadil Toma állítása szerint: „*hadd szedjen belőlük bárki, [...] mert akkor örökre megtörik a bucka varázsa, és a manók soha többé nem mernek visszatérni.*” (GyU, I:8. Köd a Sír buckákon, 224. o.)

Egyéb említések

Kérdéses, hogy az élőholtak közé sorolhatjuk-e a „lidércfényeket”, „holtgyertyákat”, a halott arcokat a Holtlápban, akikkel Frodóék találkoznak. Felmerül az a gyanú is, hogy csupán afféle illúziók, amelyeket talán maga Sauron alkotott, meggátolandó, hogy ellenségei Dagorlad felől közelítsék a Fekete Kaput. Ezek a jelenések ugyanis csupán ott rejtőznek a víztükör alatt, látszatra közel, mégis elérhetetlen távolságban, és úgy tűnik, egyetlen céljuk, hogy az ingoványba csalják az óvatlan áldozatokat, vagy legalábbis elrettentsék őket. Más példánk is van arra, hogy Sauron ilyen szemfényvesztést alkalmaz: *A szilmarilokban* így csapja be Gorlimot, Barahir emberét, mikor elhítteti vele, hogy halott felesége valójában még életben van.

De maga Gorlim is érdekes, mert ő később saját halála után megjelenik Beren álmában mint kísértet, hogy figyelmeztesse őt az apjára leselkedő veszélyre. Ez egyike azon kevés esetnek, mikor egy kísértet nem a gonosz szolgáltatásban áll, és látszatra nem az ő hatalmából tevékenykedik a halandók világában. Hogy ezt hogyan érte el, jó kérdés. Az is lehetséges, hogy – mivel álomról van szó – nem is Gorlim jelenik itt meg valójában, hanem valaki más (leginkább egy az ainuk közül) választja ezt az alakot, hogy így közölje a hírt Berennel.

Azt hiszem, ennyi talán elég ahhoz, hogy megértsük, milyen módon alakította ki Tolkien a halálról való képét történeteiben. Az „igazolhatatlan veszteség” könyörtelen, kijátszani nem lehet, vagy pontosabban nem éri meg, mert végül csak rosszabb sorsot eredményez, mintha rábíznánk magunkat az isteni gondviselésre, és elfogadnánk a ránk kiszabott sorsot.

Források

- Burke, Myles: 'Human stories are always about one thing – death': Why the shadow of death and WW1 hang over The Lord of the Rings. *BBC.com*. Elérés: [bbc.com/culture/article/20240726-the-ww1-trauma-that-inspired-the-lord-of-the-rings](https://www.bbc.com/culture/article/20240726-the-ww1-trauma-that-inspired-the-lord-of-the-rings). Letöltve: 2026. január 31.
- Tolkien, J. R. R.: *A Gyűrűk Ura*. Európa, Budapest, 2008.
- Tolkien, J. R. R.: *A szilmarilok*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2015.
- Tolkien, J. R. R. (szerk. Humphrey Carpenter): *The Letters of J. R. R. Tolkien*. HarperCollins, London, 2023.
- Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *Morgoth's Ring*. HarperCollins, London, 1994. (The History of Middle-earth X.)
- Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *The Peoples of Middle-earth*. HarperCollins, London, 1996. (The History of Middle-earth XII.)
- Tolkien, J. R. R. (szerk. Carl F. Hostetter): *The Nature of Middle-earth*. HarperCollins, London, 2023.

AHOL AZ ELSŐ EURÓPAI TOLKIEN-TÁRSASÁG FELBÓGÖTT

Készítette: Orthmayr Flóra (Metaflora), fordította: Simon Csaba Péter (fqqdk)

Svédországban még Tolkien életében megjelent A Gyűrűk Ura (így volt lehetősége felháborodni a fordításon, és összeállítani a terminológiai útmutatót a hasonló esetek megelőzésére), és elkezdtek Tolkien-társaságok alakulni: először Göteborgban az azóta megszűnt Svédországi Tolkien Társaság, majd Stockholmban a Forodrim, amely 2026. május 28–31. között ünnepli 54. jubileumát. A hasznos angol nyelvű weboldalairól és a mesék középkorias világát idéző ünnepélyességéről ismert társaságról az egyik legrégebbi tag, Anders Stenström (Beregond) mesélt nekünk.

Hogy lettél Beregond?

A Forodrimban kötelező nevet választani. (Ezeket többnyire Tolkien történeteiből vesszük, vagy azokhoz illő stílusban találunk ki valamit, de lehet más fantasy világból is átvenni.) Már nem emlékszem minden szempontra (ez ötven éve volt), de tudom, hogy tetszett, ahogy Beregond, a Fellegvár őrségének tagja nem volt hajlandó feladni a reményt: „A remény meg az emlék majd tovább él a rejtett völgyekben, ahol zöldell a fű.” A falamon van Inger Edelfeld egy festménye, amely remekül illusztrálja ezt az idézetet. És ezzel összhangban választottam a Forodrim-címerem mottójául azt, hogy „Statt” [az angol „stand” régies svéd megfelelője, kb. „kitartás” vagy „állj helyt”], csatakiáltásomnak pedig azt, hogy „Estel!”.

A Tolkien által is kritizált Ohlmarks-féle svéd fordításban találkoztl először A Gyűrűk Urával. Mire emlékszel ebből a verzióból, milyen meglepetések értek később az angolt olvasva?

Az egyik legviccesebb és leghíresebb félrefordítás az, amikor Aragorn az „óidők roppant erdeiről” beszél, ahol „[...] az Elsőszülöttek barangoltak” („in which the Firstborn roamed”): Ohlmarksnál ebből az lett, hogy „[...] az Elsőszülött felbögött” („den Förstfödde bölade”). Gyanútlanul azt hittem, hogy Tolkien tényleg ezt írta, és ez egy fontos betekintés Középfölde történelmébe. Meg is lepődtem, mikor végül elolvastam az angol szöveget. Egy másik helyen, talán emlékeztek, Aragorn azt meséli, hogy „Berent megölte a Farkas, amely Angband kapuján át tört ki a szabadba”. Itt a nagy kezdőbetű arra készítette Ohlmarkst, hogy figyelmen kívül hagyja a határozott névelőt, és így lett „a Farkas” („the Wolf”) helyett „Farkas, a Rettenetes” („Varg den Ohygglige”) – egy újabb darabka történelmi tudás, ami aztán semmivé foszlott.

Ezt az első fordítást több mint negyven évvel később követte az új. Vajon miért csak ekkor? Tanácsadóként neked mi volt a szereped?

Azt gondolom, a kiadók éltek a Peter Jackson-filmek népszerűsége által kínált lehetőséggel, hogy egy új fordításban ismertessék meg a könyveket az új, fiatal közönséggel. Erik

Andersson fordította a prózát és Lotta Olsson a verseket. Én a három fő tanácsadó egyike voltam. Bár létrehoztunk egy kis szakértői csoportot is, akikkel megvitathattunk dolgokat, de mindannyian egymástól függetlenül olvastuk a készülő fordítást, és küldtük vissza a megjegyzéseinket és javaslatainkat, szóval Anderssonnak és Olssonnak jó sok visszajelzéssel kellett megbirkóznia.

Fotó: SF Bokhandeln

Jelenleg hány Tolkien-társaság működik Svédországban?

A Forodrim rendszeres kapcsolatban az uppsalai Midgård Fylking, a malmői Angmar és a göteborgi Mithlond társaságokkal áll. Tudok még pár kisebb társaságról is, de velük nem tudom, mi a helyzet mostanában.

Be lehet lépni több társaságba, vagy egyet kell választani?

Többnek is lehet egyszerre tagja valaki, az emberek általában a legközelebbit választják, elenyésző a különbség köztük.

Volt bármiféle kapcsolat az 1968-ban Göteborgban alapított első európai Tolkien-társaság és az alig fiatalabb Forodrim között?

Igen, volt: amennyire én hallottam, a Forodrim alapítói tudtak erről a Svédországi Tolkien Társaságnak (*The Tolkien Society of Sweden*) nevezett régebbi társaságról, és kapcsolatban álltak velük. Amikor én 1975-ben jelentkeztem a Forodrimba, nem Stockholmban éltem, így több hónap is eltelt, mire el tudtam jutni egy találkozóra, és hivatalosan is taggá fogadtak. De már azelőtt befizettem az éves tagdíjat, és megkaptam a tagi hírlevél aktuális számait. Ott olvastam a másik társaság Göteborgban szerveződő, minden érdeklődő számára nyitott lakomájáról. Történetesen

NEM VAGYOK TOLKIEN-SZAKÉRTŐ

Készítette: Bartók-Nagy Tamás (Toma), Orthmayr Flóra (Metaflora), Selmecei Szonja (Niniel-Nienor)

Uhrman Iván történész a magyarországi Tolkien-kutatás és az MTT kezdeti éveinek fontos alakja: első konferenciáink rendszeres előadója és szervezője volt, közreműködött az egyetemi Tolkien-kurzus első két félévében, és még azelőtt foglalkozott Tolkien-tanulmányok írásával, hogy ez a hazai irodalomtudományi körökben elfogadottá vált volna. 2023-ban Üzenetek Középföldére címmel jelent meg a korábban az Aurin fantázia-irodalmi és -művészeti honlapon, illetve a Lassi Lauriében publikált írásainak gyűjteménye – ennek apropóján beszélgettünk vele.

Hogyan ismerkedett meg Tolkien munkásságával?

A hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján volt az akkori magyar televízió egyik kulturális műsora, *Stúdió* volt a címe, és hozzá mindig az aktuális évszám: *Stúdió '78, '79, '80, '81*. És a nyolcvanasban Érdi Sándor vezetésével volt egy riport egy szerepjátékos klubról, ahol kifejezetten középföldés szerepjátékot játszottak.

Nagyjából elmondták, hogy hogyan kell elképzelni Középföldét, és hogy ott vannak tündék, törpök, orkok, trollok. Az egész nagyon érdekesnek hangzott számomra, mert én az ilyen témákat mindig is szerettem, felnőttem is. De nem értettem teljesen, még nem voltam képben, hogy mi az, hogy szerepjáték, és Tolkien neve csak úgy elhangzott hivatkozásként, hogy van egy ilyen nevű író, de igazából nem tudtam összerakni.

Ebben a műsorban már *A Gyűrűk Ura* megjelenése előtt tényleg tündék és törpök voltak, vagy elfek és törpék?

Tündék és törpök voltak, ami meglepő, hiszen a Szobotka-féle elbabósított fordításban ezek még szimplán tündérek és törpék. Tehát, aki ezeket használta, gondolom, a klubvezető, az már megjelenés előtt valahogy ismerte a Réz Ádám–Göncz Árpád-féle fordítást, a kiadón vagy egyéb csatornán keresztül.

Mindenesetre pár hónappal később, tehát 1981-ben jelent meg *A Gyűrűk Ura* legelső magyar kiadása, és annyira emlékeztem erre a riportra, hogy azonnal rohantam, és megvettem a könyvet, és egy nekifutásból végig is olvastam a három kötetet.

A mi Tolkien-társaságunk 2002-ben alakult, de az internet bugyraiban ráleltünk egy 1990-es és egy 1993-as Magyar Tolkien Társaság-kezdeményezés nyomaira is. Ezeknek a híre eljutott esetleg Önhöz?

Nem, és igazából akkor még nem is éreztem készletet, hogy társaságba tömörüljek azért, mert nagyon szeretek egy könyvet. A jelenlegi Társaság úgy épült be az életembe, hogy Nagy Gergely személyesen megkeresett engem, illetve három ifjabb barátomat. Mi akkor egy elektronikus folyóiratot szerkesztettünk, azaz ez a három fiatal ember szerkesztette: Kazár József, Tick Péter és Varga Illés. Illés

tanítványom volt a gimnáziumban, ő vezetett be néhány osztálytársával a szerepjátékba, tőle tudtam meg, hogy elkezdik az *Aurint* csinálni Józsival és Péterrel, akiket csak ezt követően ismertem meg személyesen. Úgy voltunk kiírva a címlapon, hogy Józsi, Péter és Illés hárman szerkesztőként, én meg mint tiszteletbeli szerkesztő. Ez igazából azt jelentette, hogy lektor. A lektori teendőim az első időszakban még elég sűrűek voltak, akkor egyrészt még a kéziratok helyesírását is komolyan korrigálni kellett, másrészt pedig rengeteg módszertani kérdést.

A három szerkesztő hány éves volt az *Aurin* indulásakor?

Érettségi körül, tehát 17-18 évesen kezdtek bele. 1996 körül jelent meg az első szám, de azon dolgoztak két évig. Illés 1995-ben érettségizett, és már azt követően jelent meg. Az első négy számnak még volt nyomtatott változata – ezeknél még a papír és a festék is Illésék ráfizetése volt, mert kinyomtattak 30-50 példányt, aztán szétszórták könyvesboltokban, hogy vigye, akinek kell. Aztán rájöttek, hogy ez egyrészt gazdaságilag nem tartható a végtelenségig, másrészt nagyon korlátozott közönséget biztosít, és fölköltöztek az internetre, ahol rövidesen nagyon népszerű lett a lap.

Ezek szerint az *Aurin* révén jutott el a mi Magyar Tolkien Társaságunkhoz is?

Amikor az *Aurin* már éppen a legnépszerűbb volt, amikor a legtöbb látogatója volt, akkor jelentkezett Nagy Gergely a szegedi egyetemről, aki akkor kezdeményezte a Tolkien Társaság megalapítását, és ismerve az *Aurint*, kifejezetten kérte, hogy mi ehhez csatlakozzunk. A dolog kicsit kellemtelenül indult, tudniillik én az *Aurinon* a *Sir Gawain* és

Tolkien Születésnap 2004

a *Zöld Lovag* című románccal kapcsolatban azt írtam, hogy az óangol irodalom egyik remekműve, holott, mint Gergőtől megtudtam, ez nyelvtörténetileg közé pangol. Na most, miközben ő nagyon pozitívan, elismerően fordult mifelénk, ezt is megírta, csak úgy mellesleg, és Illés – nyilvánvalóan csakis az irántam való tanítványi lojalitás hatására – erre olyan ingerülten és ellenségesen válaszolt, hogy Gergő akár meg is sértődhetett volna, ő azonban tiszteletreméltóan türelmesnek és megértőnek mutatkozott. Aztán Illés helyett én kértem tőle bocsánatot levélben, mondván, hogy nekünk, az *Aurin* szerkesztőinek, ez volt mindig a nagy álmunk, hogy egyszer egy komoly szakember, egy ilyen szakos diplomával, egyetemi összeköttetéssel rendelkező ember is foglalkozzon Tolkiennel – akivel addig ilyen emberek nemhogy nem foglalkoztak, de nem is foglalkozhattak.

És így kerültünk aztán 2002-ben mi négyen Szegedre, ahol megalakult a Tolkien Társaság – majd ennek folytatásaként a következő három évben az első három Tolkien konferenciára.

Voltak más Tolkiennel kapcsolatos megkeresései, megjelenései is?

Egy időben egész intenzíven. A legfontosabb ezek közül, hogy volt a Nagy Könyv-szavazás, amibe a *Gyűrűk Ura* bekerült, és akkor tartottak Vácon egy óriási találkozót, ahol minden könyv képviselőjében fogadta valaki az érdeklődő olvasókat, és Tolkienhoz engem választottak ki, aminek akkor nagyon örültem. (Egyébként nagyon esetleges volt a kiválasztás: például az *Egri csillagok*at Bárdy György képviselte, abból kiindulva, hogy a filmváltozatban ő játszotta Jumurdzsák szerepét.) Ezen kívül kértek föl előadásokra többfelé, a Szabó Ervin Könyvtárban, a Millenáris Parkban... És volt egy Ókortudományi Konferencia, amely kifejezetten az antik, tehát a görög-római kultúra XX. századi recepciójával foglalkozott: ott tartottam egy előadást *Az Olymposztól a Taniquetilig* címen. De mindenféle felkérések voltak, és ezek között volt a sorban az utolsó az az

előadássorozat az ELTE TTK-n 2007/2008-ban, amelyen még részt vettem: két előadással engem bízott meg Füzessy Tamás, aki szervezte az egészet. Ezzel fejeződött be a történet, tehát ezt még megtartottuk, és aztán egy pillanat alatt, hogy is mondjam csak, ez eltűnt az életemből.

Ezek a megkeresések mind onnan eredtek, hogy az *Aurinon* megjelent írások alapján elterjedt, hogy Ön egy Tolkien-szakértő?

Nem vagyok Tolkien-szakértő, még csak angol szakos diplomám sincs. Sőt, bevallom töredelmesen, hogy az aktív angoltudásom elég gyalogos. Bármit elolvasok angolul, és még szótáraznom se kell hozzá sokat, de ha most elkezdnék angolul beszélni, biztos, hogy minden mondat tele lenne hibákkal. De, amikor ezeket elkezdtem írni, akkor Magyarországon magára adó irodalomtörténész nem írta le Tolkien nevét, mert a szakmai tekintélyét kockáztatta volna. Óriási közönség vásárolta a műveit, de ha mértékadó irodalmi személyiség egyáltalán szót ejtett róla, akkor azt mondta, hogy ponyva – meggyőződésem, hogy mélyesen igazságtalanul. Egyedül ezért vettem magamnak a bátorságot, hogy az *Aurin* számára elkezdjek írni ezt-azt Tolkienről, Tolkien munkásságáról. És én voltam a legjobban meglepve, amikor Nagy Gergely megtisztelt azzal, hogy nemcsak hogy meghívott a Társaság alakuló ülésére, hanem akkor is, később is több alkalommal kifejezte nagyrabecsülését ezekkel kapcsolatban. Holott ő már tényleg abszolút minden szempontból tökéletes irodalomtudományi szakember, aki pályafutása nem kis részét pont ennek a témának szentelte. Viszont Gergely munkássága nyomán, az ő példájára néhány más barátja, kollégája – Kelemen Zoltán például – szintén elkezdett foglalkozni Tolkiennel, írni Tolkienről, részt venni a Tolkien-konferenciákon, és az ő kezük alatt fölnőtt egy új generáció, akik föltették a kérdést, hogy én mit keresek itt? Tehát konkrétan elhangzott az interneten az, hogy ki az az Uhrman Iván, hogy a Nagy Könyvnél pont ő képviselheti Tolkien. Milyen alapon? Konkrétan elhangzott, hogy amit én a *Néhány észrevétel Bombadil Tomáról* című munkámban írtam, az „bullshit”. Konkrétan elhangzott, hogy valakinek egyszer le kéne ülni, és beszélni nekem a Tolkien-filológia alapjairól.

És akkor, 2008-ban, egyszerre megfagyott köröttem a levegő, az első ELTE előadás-sorozat után semmi információ nem jött az MTT-től négy éven keresztül. Akkor, a 2012-es negyedik Tolkien-konferencia előtt két héttel Péter barátom küldte át nekem a meghívót e-mailben, hogy ez nem érdekel minket? És mondtam, hogy ha két héttel az esemény előtt tudom meg, akkor nem.

Fotó: Kostyál Zsigmond (Sú)

fordítható így is, vagy, ha változtatás, akkor könnyen el tudom képzelni, hogy szándékos, mert persze egy sarokba szorított sárkány is meglehetősen agresszív tud lenni, de a marokba szorított kifejezés egészen az abszurdumig túlozza, hogy mennyire hihetetlen energiával és indulattal védekezik. És mivel maga az elbeszélés azt mondja, hogy egy hobbitra eleve csak rettenetes túlzás lehet ez a hasonlat – aki már látott közületek ilyen sárkányt, az tudja –, még azt is mondhatjuk, hogy szándékos változtatás az eredetihez képest, Szobotka egyéni tréfája. Mindenesetre a javított kiadást, ahol meghagyták ezt a marokba szorított sárkányt, Füzessy Tamás vezetésével egy egész bizottság hosszú hónapokon keresztül először tervezte, majd vitatta, és végül, mielőtt véglegesítették volna, a teljes Tolkien Társaság füle halatára is elővezették, hogy ezt így gondolták, és kinek mi a véleménye róla. Mikrofilológiai aprólékossággal. Tehát, ha ennek ellenére meghagyták a marokba szorított sárkányt, az már semmiképpen nem kezelhető kiadói elírásaként.

Egyébként az, hogy ezt az egész munkát ők elvégezték, ahelyett, hogy nekiálltak volna újrafordítani a szöveget, ráadásul úgy, hogy bizonyos pontokon a Réz Ádám–Göncz Árpád-féle hagyománnyal szemben Szobotka oldalára álltak, mondván, hogy az a pontosabb, a Tolkienhoz közelebb álló, ez egyértelműen abból a szándékból indult ki, hogy nem akarták Szobotkát mint érdemtelen, hiteltelen, rossz, az egész művet félreértő fordítót lesöpörni az asztalról. És miután ezen több mint egy éven keresztül nagyon intenzíven dolgoztak, rendeztek róla egy könyvankétot, ahová meghívták többek között az Európa Kiadót is mint akik *A Gyűrűk Ura* és *A szilmarilok* szövegét idehaza kézben tartották, és a kiadó megjelent képviselője szépen bólogatva végighallgatta a vitát, majd közölte, hogy egyébként már készül az új fordítás nyomtatása. Ez akkor elég nagy pofon volt az egész Tolkien Társaságnak – noha én ebben a munkában nem vettem részt, csak ott az ankéton tettem egy-két megjegyzést, ennek ellenére én is úgy éreztem, hogy hát azért ilyen szinten nem egyeztetni, amikor ők tudták, hogy ez a munka folyik, mi viszont nem is sejtettük, hogy ők már egy új fordítást készítenek... lesújtó volt. Aztán volt a kezemben a megjelent új fordítás, ami végül is nem rossz: nem mondom, hogy rosszabb lenne Szobotkánál, de nem is jobb.

És mostanában milyen tudományos témákkal foglalkozik?
Ha valamihez értek tudományos szinten, az a görög és héber filológia, a görög és héber régebbi történelem és

a korai magyar történelem. Tehát ezekben vagyok most is. Borzalmas késésben vagyok egy kézirat leadásával, ami a *Makkabeusok harmadik könyve*... ennek a fordítása már lassan egy éve készen van, és most már a kommentár is, de az nagyon nehezen készült el, a bevezető tanulmányt írom most. És tartozom az Attraktornak is még egy kézirrattal, de azon már egész minimális munka lesz csak.

Ezen egyéb, „valódi” tudományos munkái és a Tolkien-tanulmányai között mit érez hasonlóságnak, illetve különbségnek?

Különbségnek mindenképpen azt, hogy a Tolkien-tanulmányokhoz nemcsak papíron nincs meg a megfelelő végzettségem, hanem érdemben sem, tehát nem tudok annyit úgy általában az angol filológiáról, és magáról Tolkien munkásságáról sem, ami feljogosított volna ezeknek a tanulmányoknak a megírására. Tehát csakis hiánypótló szándékkal kezdtem el őket írni, de akkor is tudtam, hogy igazából a kompetenciám ehhez nagyon fogyatékos. Az ógörög, héber vagy korai magyar tárgyú tanulmányaimhoz elvileg megvan a megfelelő végzettségem, és remélem, hogy abból valamenynyit tényleg érdemben tudok is hasznosítani, amikor azokon dolgozom.

Ami a hasonlóságot illeti, én a Tolkien-tanulmányoknál is igyekeztem ugyanolyan szigorú filológiai szabályokat betartani, mint a számomra valóban kompetenciának mondható területeken. Például hogy mindig nézzük meg az eredeti szöveget is, ne csak a fordítást, hogy mindent nagyon pontosan kell hivatkozni, dokumentálni...

És Ön kapott valaha olyan megjegyzést, hogy Tolkien-tanulmányokat írni komolytalan foglalkozás?

Kollégáktól nem – igazából kollégákkal erről olyan nagyon nem konzultáltam. Nem hiszem, hogy ne találkoztak volna velem, de valahogy talán úgy tekintették, hogy ez nem társalgási téma. Tanítványoktól is inkább lelkes és hálás visszajelzéseket. Olyan jellegű, hogy ezt nem volt értelme csinálni, voltaképpen egyetlen embertől kaptam életemben, és ez az édesapám. Ő nagyon helytelenítette, hogy ilyesmire pazarlom az időmet, soha nem volt hajlandó Tolkien kezbe venni. Az én saját fordításaimat igen, azokat átnézte – kiválóan tudott angolul, és ellenőrizte a fordításokat fordítói szempontból –, de egyébként mélységesen elhibázott ötletnek tartotta, hogy ilyenekkel vacakolok, ahelyett, hogy komolyabb munkáimra fordítanám azt az időt és energiát.

Fotó: Uhrman Iván

EGYSZER ODA, AZTÁN VISSZA: KÉT KÉPREGÉNYOLDAL VAKÁCIÓJA

J. R. R. Tolkien: *A hobbit vagy Oda-vissza*. Magvető, Budapest, 2025.

[képregény – átdolgozta: Charles Dixon és Sean Deming, rajzolta: David Wenzel]

Írta: Bartók Nagy Tamás (Toma)

Váratlan újrakiadással kedveskedett ősszel a Magvető a Tolkien-rajongóknak: a magyarul egyszer már – 2002-ben a Cicerónál – megjelent *A hobbit* képregénnyel. A cselekmény valószínűleg keveseket fog meglepni, a formátum azonban szokatlan lehet mind Tolkien, mind a Magvető kapcsán (utóbbi az elmúlt negyven évben ezen kívül egyetlen képregényt jelentetett meg, Futaki Attila és Nikolényi Gergely *Spirálját*).

A rajzoló, David Wenzel végzős egyetemistaként a Tolkien-tematikájú festményeit bemutató gerillakiállítás kezdte pályafutását, ahogy erről az *Oda-vissza* – a képregény születése címet viselő utószóban beszámol. Nekem kifejezetten tetszenek a rajzai, egyszerre furcsa és üdítő a filmek képi világától teljesen független vizualításban átélni a történetet. Sokat merít – saját bevallása szerint is – a középkori tárgyi kultúrából, emellett inkább mesei, mint *high fantasy*-jellegű az ábrázolásmódja. A törpöket a filmekhez hasonlóan igyekszik egyéníteni, de regényhűbb módon inkább ruha- és szakállszínekben, mint szakállvisoletben.

A szöveget Charles Dixon és Sean Deming dolgozta át (utóbbi a szerkesztő volt, a 2001 utáni angol nyelvű kiadások borítóján már nem szerepel), és úgy tűnik, mikor a tolkien mondatok megőrzése és a képregényes formátum tömörsége között kellett választaniuk, többnyire az előbbi mellett döntöttek – legalábbis a rengeteg hosszadalmas narráció ezt a gyanút erősíti. A kötet így inkább a mű gazdagon illusztrált, rövidített változatának tűnik, mint egy pörgős, felszínes képregény-adaptációnak (erre utal az eredeti alcím is: a *graphic novel* az ilyen típusú, összetettebb képregények megnevezése).

Az angol nyelvű kiadástörténetet nem egyszerű visszafejteni, mindenesetre az első, 1989-es (három részben

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

megjelent), majd 1990-es (egykötetes) Eclipse Comics-féle kiadás óta a mű több változáson is átesett: 2001-ben új, szereplőközpontú borítót és harminc újrajzolt oldalt kapott (Ballantine Books, Del Rey), 2006-ban a megint újabb borító mellett újraszakkalással javították fel a képek minőségét (HarperCollins). 2012-ben hat oldallal bővült, és – az eddiektől eltérően – egy nem Wenzel által készített, filmes ihletésű borítóval jelent meg (Del Rey), majd 2024-ben vélhetően csak a borító tipográfiáján csiszoltak (William Morrow). A legfrissebb, 2025-ös HarperCollins-kiadás visszatért a 2006-os borítóhoz, és az eddiektől eltérően keménytáblás kiserelésben jelent meg. Ebben tizenkilenc oldal lett lecserélve, további huszonkettő betoldva, és ezekhez jön még David Wenzel utószava – ezekkel a módosításokkal a könyv az eredeti 133 oldalhoz képest 192-re hízott.

A korábbi magyar kiadás az Eclipse Comics 1990-es verzióját vette alapul, míg az új valószínűleg a legfrissebb, 2025-ös HarperCollins-félet (bár a címoldal hátulján csak az 1989-es és 1990-es kiadásokra hivatkoznak). A két magyar kiadást összevetve első ránézésre alig, de gondosabban átlapozva már jól látszanak a fentiekből sejtethető különbségek – részletesebb arcok és hátterek, gazdagabb (de kevésbé élénk) színvilág, és Wenzel néhány jelenetet a kis panelekből féloldalasra nagyítva jobban kidolgozott. Ahogy az utószóban írja: „mindig úgy éreztem, hogy egyes részek túlsúfoltak, jót tenne nekik egy kicsit több tér”.

Bár a kötet így joggal állítja magáról, hogy bővített, a szemfüles olvasóknak már feltűnt, hogy a 2025-ös kiadásból – sajnos a magyarból is – kimaradt két oldal: az az eseménysor, ahogy Bilbó elüldözi a bakacsinerdei pókokat, és kiszabadítja a törpöket. Ennek csak az első és utolsó

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

pár kockáját láthatjuk a 89. és 90. oldalon, az erőszakosabb részeket e malőr jótékony homályba burkolja. (Azt a hibát, ahol egy szövegbuborék egy oldalon két különböző helyen is megjelenik, a brazil kiadással ellentétben a magyar nem vette át.) A HarperCollins már beigérete a javított újranyomást, remélhetőleg a készletek kifogyásakor a Magvető is számolni fog a hiányzó oldalakkal.

Az új magyar kiadás gyengeségei közé tartozik a tipográfia is. Ugyan az angolban is elkülönítik csupa nagybetűvel a párbeszédeket, de az ottani Comic Sans (vagy azzal rokon) betűtípus helyett nálunk egy – a filmek címében használtira emlékeztető – sokkal szögletesebbet választottak, ami sokat ront a gördülékenységen, és emelt hangúvá tesz minden társalgást.

Eltér a fentieken túl a két magyar kiadás fordítása is. Érdekes mozzanat, hogy míg maga a regény magyarul

egészen 2004-ig *A babó* címen futott (csak 2006-ban lett belőle *A hobbit*), így 2002-ben ez a képregény még a babó-érában kezdte pályafutását, viszont már *A hobbit* cím alatt, vegyes terminológiával jelent meg. Lacza Katalin csak itt használt fordítása *A babót* követi a *Völgváros*, *Szögszikla*, *törpék kifejezéseknél*; *A Gyűrűk Urát* a hobbitok, tündék, Zsákos, Völgzugoly, Bakacsinerdő esetén; és vannak egyedi megoldásai is, mint az Orcrist magyar nevéként a *Goblinnyeső* – szemben a *Manó-szabdallóval* és a *Koboldhasítóval*. A mostani kiadás szövege – igazodva az Európa-Magvető-szövegkánonhoz – Gy. Horváth László és N. Kiss Zsuzsa ismert fordítását adaptálja.

Mindent egybevetve egy szép küllemű, de – az elhibázott betűtípus-választás és a kimaradt oldalak miatt – nem tökéletes kötetet kaptunk, amit élvezettel forgathat tapasztalt és kezdő Tolkien-olvasó egyaránt.

MEGYEBELI LAKOMÁK

Tales of the Shire: A Lord of the Rings Game (2025)

Írta: ZajácZ Krisztián

Múlt nyáron egy újabb, Középföldén játszódó videójáték jelent meg, mely elsősorban a Megye mindennapjai iránt érdeklődő rajongóknak jelenthet igazi csemegét. *Tales of the Shire* címre keresztelt játék ugyanis nevének megfelelően a Megyébe, azon belül is Morotvára kalauzol minket, ahol egy általunk megálmódott hobbit bőrbe bújva élhetjük át a megyebeli hétköznapokat.

A játék zsánerét tekintve kertészkedős-barkácsolós életszimulátor. Ez kifejezetten rétegműfajnak számított évtizedeken keresztül, az áttörést és globális népszerűséget a COVID-járvány idején megjelent *Animal Crossing: New Horizons* hozta el – aminek *A Gyűrűk Ura* hobbitjait játszó színészek is lelkes rajongói lettek, gyakran posztoltak róla közösségimédia-felületeken, ennek nyomán pedig már 2020-ban elindult a Redditen a fantáziálás arról, hogy micsoda ötlet lenne egy Megyére átültetett *Animal Crossing* játékmenet.

Nem tudni, hogy ez ültette-e a bogarat a fejlesztők fülébe, de 2023-ban épp ezt a koncepciót jelentette be a Wētā Workshop és a Private Division kettőse. Az új-zélandi illetőségű stúdió ugyan korlátozott játékefejlesztői tapasztalattal rendelkezett, de a Peter Jackson-féle filmekben már több fronton is bizonyítottak, így mindenképpen bizakodásra adott okot, hogy az alapul szolgáló művet jól ismerő és lelkiismeretes csapat készíti a játékot. A megjelenés eredetileg 2024 őszére volt ütemezve, azonban a korlátozott körben játszható demóverzió finoman szólva is vegyes visszajelzései alapján a kiadó előbb

2025 márciusára, majd 2025 júliusára halasztotta a rajtot, illetve – valószínűleg tanulva a *Gollum* csúfos bukásából – az árat is lejjebb tornáztta, ezzel is jelezve, hogy itt nem egy AAA kategóriás játékra kell számítani.

A fentiek tükrében némi szkeptícizmussal vegyes lelkesedéssel helyeztem be a lemezt a konzolba, de az első pár óra meggyőzött arról, hogy szerencsére semmi probléma nincs a játékkal, abszolút hozza a zsánertől elvárható színvonalat. A kezdő töltőképernyőt követően a karaktertervező menüben szabhatjuk testre játékbeli hobbitunkat, akit maga Szürke Gandalf hoz be szekerén Morotvára. Bár összességében nincs nagy jelentősége annak, hogy időben mikor játszódik a *Tales of the Shire*, hiszen nem Középfölde nagy eseményei vannak a fókuszban, de az ismerős arcok felbukkanásából arra lehet következtetni, hogy Bilbó születésnapja ünnepe és Frodó kalandra indulása között járunk. A történet szerint Bríból új lakóként érkezünk a településre, célunk pedig az, hogy megismerjük remek szomszédainkat, és barátságot kössünk velük. Ez a játék előrehaladtával annyiban bővül, hogy Morotvát a meglévő lakossággal való közös erőfeszítés révén fel kell virágoztatnunk, ezzel elérve a falu státuszt és a Megye elismerését.

A fenti laza keret nagyon jól illeszkedik a nyugodt hangulathoz, ami egyértelműen az egyik legerősebb pontja a játéknak. Nem kell sietnünk sehova, nincsenek határidőre teljesítendő feladatok, mindenki a saját tempójában haladhat. Hobbitunk olyan fontos dolgokat végezhet napközben, mint horgászat, kertészkedés, gombagyűjtés,

a szomszédokkal való ismerkedés, illetve a vacsoraestekre való főzési előkészületek. Teljes szabadságunk van a tevékenységek megválasztásában: ha valamelyik nap nincs kedvünk a társas interakciókhoz, akkor akár egész nap pecázhatunk. A történet továbbgördítéséhez ugyanakkor a szomszédok hasán keresztül vezet az út, így a vacsoraestek szervezése adja a játék szívet-lelkét. A megtermelt vagy megvásárolt alapanyagok, valamint az elsajátított receptek segítségével fejedelmi lakomákat szervezhetünk, előre meghívott, illusztris társaságnak. A derék morotvaiakkal való beszélgetések során elejtett apró utalásokból megtudhatjuk, hogy kinek mi a kedvenc eledelle, melynek menübe illesztésével kedveskedhetünk neki a vacsorák alkalmával, ezzel jelentősen tudjuk mélyíteni barátságunkat az adott illetővel. A barátság szint fejlesztéséből új receptekkel bővíthet a repertoárunk, az új étel megfelelően elkészítve pedig egy másik szomszéd számára szolgálhat csemegeként. Lakomákban tehát nem fogunk szűkölködni – végső célunk, Morotva faluvá válása ugyanis akkor történik meg, ha minden szomszédoddal a legmagasabb szintre fejlesztjük barátságunkat.

A szándékosan egyszerűre szabott játékmechanikát a fejlesztők igyekeztek apró hangulati elemekkel felhúzni. Karakterünk alapvetően sétálva közlekedik, de egy gomb lenyomásával akár vidáman szökellve és füttyörészve is mozoghatunk. A más játékokban szokásos minitérképpel itt nem találkozunk, helyette madárraj mutatja az irányt úticélunk felé. Ha csak csavarognánk egyet a folyóparton, akkor egy idő után különböző színű pillangók vesznek

körül, őket követve pedig az értékes erdei gombák lelőhelyeihez juthatunk el. További élményfaktort jelent *A Gyűrűk Urában* említett hobbitszereplők felbukkanása és aktív részvétele a történetben: Csűrös gazda, Csűrös Rozi és az öreg Topa a könyv olvasóinak mind régi ismerősök lehetnek.

A játék grafikája nem kiemelkedő, legjobban a bájosan egyszerű jelzővel lehetne jellemezni. A környezet esztétikájában visszaköszön a Wētának a filmekben is megjelent víziója, a karakterdizájn a Mini Epics gyűjthető figurák rajzfilmszerű vonalvezetését követi. Ezzel meg lehet barátkozni, ugyanakkor sajnos bosszantó teljesítménybeli problémák is gyakran felütik a fejüket: PlayStation 5 konzolon többször tapasztaltam szaggatást, illetve Morotva nagytotálban való megjelenítése közben jó pár alkalommal le is fagyott a szoftver, köszönhetően a felemás optimalizációnak. A legfájóbb pont ugyanakkor a többjátékos mód hiánya – a témából fakadóan erre a funkcióra sokan vártak, ennek ellenére a játék szigorúan egyjátékos módban játszható, és a fejlesztők kommunikációja alapján nincs is tervben ennek frissítés formájában történő megváltoztatása.

A Tales of the Shire az elmélyülni vágyó játékosoknak nagyjából ötven órányi szórakozást nyújt, és bátran ajánlom mindenkinek, akinek a szíve egy kicsit is a hobbitokhoz húz, és szeretné átélni a képernyők előtt a Megyéből áradó nyugalmat. A szoftver minden nagyobb platformra kiadásra került, így elérhető PlayStation 5-ön, Xbox Series X-en, Xbox Series S-en, Nintendo Switchen, valamint Steamen és GoG-on is.

PANDÉMIA KÖZÉPFÖLDÉN!

A Gyűrűk Ura – A Szövetség útja társasjáték (2025)

Írta: Hödl Patrícia (Patiszon)

Manapság igazán elkényeztetnek minket a magyar társasjáték-kiadók (is), mivel egyre-másra jelennek meg *A Gyűrűk Ura*-társasjátékok magyarul, mint például *A Gyűrűk Ura – Párbaj Középföldéért* (ld. *Lassi Laurië XXII/1. 32. o.*) vagy *A Gyűrűk Ura – A Gyűrű Szövetsége* (ld. *Lassi Laurië XXII/2. 37–38.o.*). Ebbe a sorba remekül illik ez a friss megjelenés is.

A játék 1–5 játékos számára készült, 14 éves kortól ajánlott, és körülbelül 150 percet kell rászánni egy alkalomra – tehát számolj vele, hogy ez nem egy gyors esti parti, hanem egy összpontosítást igénylő kaland, ami tulajdonképpen egy tematikus *Pandemic*.

Na de mi az a *Pandemic*? Ez egy eredetileg 2008-ban kiadott kooperatív, azaz együttműködésen alapuló társasjáték, amelyben a játékosok szakemberek, akiknek feladata, hogy kifejlesszék négy, világjárványt okozó vírus

gyógymódját, miközben a járványok gócpontjaira is ügyelnek, nehogy kitörjön az újabb fertőzés. Minden játékos egyedi szerepet tölt be, és a játék során olyan stratégiát kell kidolgozniuk, amely összhangban áll az általuk játszott szakértő erősségeivel, hogy legyőzhessék a betegségeket. A figurákat egy világtérképen mozgatják; kártyákat játszanak ki, hogy megakadályozzák a víruskitöréseket; kutatólabort alapítanak, ahol kifejleszthetik az ellenszereket.

A *Pandemic* alapjátékot már sokféle témában feldolgozták, létezik belőle a *World of Warcraft*, a *Star Wars*, és még Lovecraft univerzumában játszódó is. Szóval tényleg ideje volt, hogy elérje kedvenc világunkat, Középföldét is!

Ugyan a *Pandemic*-ből itt is ismerős lehet pár alapmechanika, de érzésem szerint ez a játék sokkal jobban eltér az eredetitől, mint az eddigi megjelent tematikus feldolgozások.

A hasonlóságok közül kiemelném az egyedi képességeket: minden játékos karaktere tud olyat, amit a többiek nem, ami jellemzően egy bizonyos akciót erősít vagy könnyebbé tesz az alapjátékban. Ugyanolyan kiélezett a verseny az idővel, azaz a paklival, mint az alapjátéknál. Sosem tudhatjuk, hogy mikor húzzuk fel azt a bizonyos kártyát, ami tönkretetheti a terveinket. És ha úgy éreztük, túl könnyű volt a játék, nagyobb izgalmak nélkül megnyertük (és nem néztünk be semmilyen szabályt), akkor növelhetjük a kihívást. Az egyik érdekes eltérés, hogy egyszerre két karaktert irányítunk, akik, ha jól választunk, erősen támogatják egymás képességeit. (A játékban egyébként tizenhárom különböző karakter szerepel: a Szövetség tagjain kívül például Arwen, Éowyn és Gollam.)

Na de hogy is néz ki a társasjáték? Az egyik legszembetűnőbb elem, hogy egy hatalmas, Barad-dûrt mintázó dobótorony uralja a játéket, sok egyedi kockával. A játéktábla óriási, Középfölde térképét ábrázolja a jól ismert helyszínekkel, mint például

Fotó: Hödl Patrícia (Patiszon)

Bri vagy Minas Tirith. A játékdobozban találunk még kilenc nazgûlt, egy Sauron Szemét jelző korongot, az általunk irányított szereplők mintázott karaktereit és a seregeket jelképező apró figurákat, továbbá szépen illusztrált kártyákat. Az egész játéktér igazán látványos lesz az előkészület végére.

A játékosok célja, hogy teljesítsenek három küldetést, mielőtt az Egy Gyűrűt el tudnák pusztítani. Ilyen például a „Saruman, a botod kettétört”, aminek a teljesítéséhez el kell foglalunk Vasudvardot, és eltüntetnünk Rohanból a Homály minden seregét. Egy másik küldetéshez bizonyos szimbólumokat (ezek kártyákon vagy jelzőkön szereplő ikonok) kell beadnunk, hogy teljesüljön.

A legfontosabb változó, amire a játék során figyelünk kell, az a remény. Ha a reményünk elfogy, elveszítjük a játékot. Reménypontot egyszerűbb veszíteni, mint szerezni, ezért különösen fontos elkerülni a veszélyes helyzeteket.

Minden kör három fázisra oszlik: az első fázisban akciót végzünk, a másodikban kártyákat húzunk a kezünkbe, a harmadikban pedig további kártyák alapján mozgatjuk az ellenséges seregeket.

Az első fázis során négy és egy akciót kell szétosztanunk a két karakterünk közt. A legtöbbször használt akción az utazás lesz: minden karakter megadott helyről indul, és a küldetések fogják meghatározni, mi a közös céljuk. A felkészülés akció során a menedékekben szimbólumjelzőket gyűjthetünk – ez azért fontos, mert a kezünkben maximum hét kártya lehet (mindegyiken egy szimbólum

található), viszont bármennyi jelző lehet előttünk, és ezek a szimbólumok szükségesek a legtöbb küldetéshez. Kártyát is cserélhetünk akcióként, ha egy másik játékkal egy helyszínen tartózkodunk. Toborzás akcióval szövetséges seregeket toborozhatunk barátságsszimbólumért cserébe, amiket aztán a támadás akcióval csatába hívhatunk. Amennyiben egy ellenséges erődítményben nincs ellenséges sereg, akkor elfoglalhatjuk három kardszimbólum elköltésével, amiért két reménypont a jutalmunk.

Ha csatázunk vagy elfoglalunk, Sauron Szeme az érintett régióba kerül. Erre érdemes figyelni, és jól időzíteni a csatát,

illetve Frodó (és Samu, ők ugyanis egy karakternek számítanak) régiójából jókor elmozgatni a Szemet, mert a játékoskártyák paklijában van négy „Az ég elsötétül” kártya, ha pedig egy ilyen lapot húzunk (a rögtön az akciók után következő fázisban), és még Frodó régiójában van Sauron Szeme, azonnal elveszítünk két reménypontot, ráadásul felkerül még három ellenséges sereg a megadott

helyszínre – sőt, amennyiben nincs elég ilyen figura a készletben, ismét reménypontot veszítünk.

A saját kártyáink után az utolsó fázisban egy másik pakliból is húzunk kártyákat, amelyeket végrehajtva vagy a Homály seregeit mozgatjuk a megadott útvonalakon, vagy újabb ellenséges figurák kerülnek fel a táblára.

Én az első játékom során Trufát és Pippint (akik szintén egy karakternek számítanak), valamint Éowynt irányítottam. Mivel Éowyn képessége, hogy Rohanban szimbólum elköltése nélkül toboroz, ezért eleinte csak rohani seregeket gyűjtöttem, hogy aztán egyesült erővel megtámadjuk és elfoglaljuk Vasudvardot (így teljesítve az egyik küldetést).

Amik leginkább tetszetek, azok a gyönyörű illusztrációk, a nagyon látványos játékelemek, *A Gyűrűk Ura* hangulatának erőteljes életre keltése, a karakterfigurák, a nazgûlok figurái, az egyedi, jó minőségű kockák, és hát az a dobótorony!

Kiknek ajánlanám? A játékszabályok alapvetően nem bonyolultak, de sok mindenre kell figyelni egyszerre, ezért nem egy könnyed szórakozás, hanem inkább koncentrációt igénylő feladat. Emiatt inkább a tapasztaltabbak fogják élvezni az első játéktól kezdve. Az akár kétórás játékidő miatt a kitartóbbaknak ajánlom, viszont érdemes rászánni ezt az időt, mert nagyon be tud rántani a hangulata. Ha egyszer belevágsz, ne lepődj meg, hogy az idő repül – mert ez a közös kaland olyan, hogy utána újra akarod játszani. Mentsétek meg ti is Középföldét!

GYORS JÁTÉKOK PIKNIKEZŐ HOBBITOKNAK

Dobble Hobbit: A Gyűrű nyomában (2025) & Similo: A Gyűrűk Ura (2025)

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Van az úgy, hogy az ember nem vágyik bonyolult szabályokra vagy hosszú játékmenetre, egyszerűen csak jól akar szórakozni egy pörgős, egyszerű partijátékkal. Ilyen alkalmakra ajánlom most két „klasszikus” társas középföldésített verzióját: a *Similót* és a *Dobble-t*.

A *Dobble Hobbit: A Gyűrű nyomában* egy a végtelen mennyiségű tematikus Dobble-változat közül. Egészen friss, 2025 szeptemberében jelent meg magyarul a Gémklubnál. Be kell vallanom, hogy eredetileg csak azért vettem meg, mert meg akartam szerezni a „Galadriel ajándékai” kiegészítő küldetést *A Gyűrűk Ura kártyajátékhoz* (ld. *Lassi Laurië XXII/2. 37–38. o.*), amit bármely egyéb vásárlás mellé adott ajándékba a Gémklub – de nem bántam meg a vételt.

Ha valaki nem ismerné a *Dobble* szabályait: ez egy úgynevezett gyorsasági-megfigyelős játék. Többféleképpen is lehet játszani, az egyik legelterjedtebb verzióban egy húzópakli van középben, a játékosok előtt egy-egy saját lapka, mindegyiken nyolc kis rajz, és az a cél, hogy minél gyorsabban megtalálják az azonos ábrát a húzópakli legfelső lapján és a saját kártyájukon, és hangosan ki is mondják az egyező ábra nevét. Nem tűnik nehéz feladatnak, de velem gyakran megesik, hogy már-már azt hiszem, a lapok gyárilag hibásak, mert egyszerűen nem látok egyezést rajtuk, pedig majd kifolyik a szemem. Mentségemre szóljon, hogy az ábrák nagyon sokféle méretűek lehetnek, ami megnehezíti a pártalálást. A játékleírás öt minijátékot ismeret:

ezek közül az egyik „A torony” nevű verzió. (Hogy miért pont torony, azt ne kérdezzétek!) Ebben egy extra Gyűrűkártya is játékba jön, ami akkor kerül egy játékoshoz, ha az Gyűrű-szimbólumot talál a húzópakli tetején lévő kártyán, és azt mondja, hogy „Drágaszágom”. A játék végén a Gyűrűkártya extra pontot jelent, amúgy alapve-

tően az nyer, aki a legtöbb lapkát szerezte meg (vagy épp a legkevesebbet, játékvaltozattól függően). Nagyon dinamikus a játékmenet, tíz perc alatt le lehet darálni egy kört.

És hogy mitől középföldés? A kártyalapokon *A hobbit* és *A Gyűrűk Ura* karakterei, eszközei, lényei szerepelnek. A rajzok karikatúraszerűek, néha totál felismerhetetlenek és megkülönböztethetetlenek: Éowyn ránézésre egy

tünde a zöld köpenyével, Legolas pedig meglepő módon barna hajú. Thorin ember is lehetne, Aragorn és Boromir meg mintha ikertestvérek lennének. Az uruk-hainak furcsa szamurájos beütése van, a nazgûl pedig egy fekete sárkányra emlékeztet. Nem teljesen értem, Arwen miért fog egy piros tulipánt a kezében, és külön ábra Arwen nyakláncra, ami érdekes dizájn, mert sem a filmbeli nyakláncára nem hasonlít, sem a könyvekben szereplő fehér drágaköre. Gollam ábrázolása pedig egyszerűen csak vicces.

A legszórakoztatóbb rész mindig az, amikor próbálunk lecsapni a lapokra az egyezés kimondásával – ilyenkor kezdődik a barkochba: „Az a két csávó!” (ez lehet Pippin és Trufa vagy Kili és Fili is), „Íjas fickó!” (Legolas), „Nem Aragorn, hanem a másik!” (Boromir, de ez működik fordítva is), „Vulkán!” (Végzet Hegye).

A *Similo: A Gyűrűk Ura* eredetileg 2023-ban jelent meg, a magyar verziót a Reflexshop hozta el nekünk 2025 áprilisában. Ez egy kooperatív játék, ahol a mesélő próbálja rávezetni a játékosokat, hogy a különböző szereplőket ábrázoló lapok közül melyik a Titkos Kártya. Gyors játék ez is, de azért jóval többet kell gondolkozni. A lapokon *A Gyűrűk Ura* karakterei láthatók egyedi, díszes hátterekkel, és egy kis magyarázó szöveg is tartozik mindenkihez. Kezdekör a mesélő tizenkét kártyát húz a pakliból, majd egyet véletlenszerűen megnéz: ez lesz a Titkos Kártya, amit a többieknek ki kell találniuk. Visszakeveri a másik tizenegy közé, majd 4x3-as rácsalakzatba rendezve kiteríti őket az

asztalra. Ekkor kezdődik a találgatás: a mesélőnek minden körben egy újabb kártya lerakásával kell utalnia arra, hogy a tablóból mit kell kidobni, és mit megtartani. A fekvő helyzetben (vagyis a tábló irányára merőlegesen) lerakott lap azt jelenti, hogy az erre hasonlító karaktereket el kell dobni, az álló viszont azt, hogy az ilyeneket

kell megtartani. Hogy mi volt a mesélő gondolatmenete? Ez a nehéz kérdés. Valakit el kell dobni azért, mert a gonoszok táborát erősíti? Vagy mert bajusza van? Mi az erősebb hasonlóság, a vicsorgás vagy az élőhalotti állapot? Esetleg a kártya színe és a hátterének a mintája számít? Ráadásul körönként nő az eldobandó kártyák száma: először csak egyet, de az utolsó előtti körben már egyszerre négy

Fotó: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

lapot kell eldobni, szóval nagyon nem mindegy, sikerül-e rájönni, mire gondolhatott a költő... azaz a mesélő.

Ezzel A Gyűrűk Ura-tematikájú, egyébként elsőként megismert verzióval jól szórakoztunk, egész sokszor rájöttünk, melyik a Titkos Kártya. A kártyalapok stílusa kicsit mesefigurás, teljesen a filmes dizájnt követi, de legalább mindenki felismerhető, sőt, a Gimli lapján szereplő tengwar is értelmes szöveg. (Próbáljátok meg kitalálni, milyen nyelven íródott!) Egy dolog zavar csak borzasztóan, hogy következetesen mindenhol Gyűrűk Ura szerepel a dobozon és a kártyalapokon is, hiányzik a cím elejéről a névelő. Azzal nincs problémám, hogy Sauron az Szauron, Saruman meg Szarumán, de a cím megcsonkítása érthetetlen számomra. Már csak azért is, mert a Reflexshop honlapján helyesen, A Gyűrűk Uraként szerepel.

A játékot lehet bonyolítani haladó móddal, ahol csak eltávolító utasításokat adhat a mesélő, de lehet más Similo paklikkal is vegyíteni. Mi a Harry Potter-változattal együtt próbáltuk ki: még ezen belül is váltogathattuk, hogy a kettőből melyik legyen a titokpakli (ebből épül a tábló) és melyik az utaláspakli (ebből játssza ki a mesélő az utalásokat). A legélvezhetőbb viszont az volt, amikor teljesen összekevertük a lapokat, tehát a titok- és az utaláspakliba is került mindkét játékból. De azt is beláttuk, hogy ha

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

választani kell a vegyes és nem vegyes módok között, akkor a rendes egytémás nyer, ha pedig A Gyűrűk Ura- és a Harry Potter-verzió között kell rangsort felállítanunk, akkor az előbbi a jobb.

Mindkét játék doboza igen picike, egy nagyobb kabátzsebben elférnek, szóval nincs kifogás, ha összegyűlik a társaság, vinni kell őket! Fogyasztásukat azért csak mértékkel javaslom: a Dobble esetén pár kör után már összefolynak az aprócska minták a szemünk előtt, a Similo pedig nagyon bosszantó tud lenni, amikor az utolsó körben bukjuk el, és vitákat eredményezhet, mi is számít hasonlóságnak. Kipróbálni őket mindenképpen érdemes.

KENYÉRREL ÉS KARDDAL A TÖRPÖK ÚTJÁN

A hobbit: Oda és vissza – társasjáték (2025)

Írta: Orthmayr Flóra (Metaflora)

Az előző számban A Gyűrű Szövetsége kártyajáték kapcsán (Lassi Laurië XXII/2. 37–38. o.) megfogalmazott várakozásoknak megfelelően ősszel angolul, a Gémklubnak köszönhetően pedig karácsonyra már magyarul is megérkezett az Office Dogs újabb Középföldén játszódó játéka, amelyet A Gyűrűk Ura-társasok területén már tapasztalt Reiner Knizia tervezett. Számomra az első meglepetés a mérete volt: előzetesen ugyanis csak annyit tudtam róla, hogy kockaalapú, és esetleg lehet számítani némi hasonlóságra az említett kártyajátékkal. De annak kompakt, útijáték megjelenésével szemben itt egy jóval nagyobb dobozról van szó, amit csak úgy tartaléknak már nem visz magával az ember egy társasági eseményre.

És hogy mi van ebben a méretes dobozban? A legtöbb helyet a minden (legalább egy, legfeljebb négy) játékosnak külön járó (de egyforma), elegáns, sárkányos borítójú, vastag kartonból készült játéktáblafüzetek foglalják, amelyekben a játék mind a nyolc részéhez (avagy fejezetéhez) jár egy-egy oldalpár: az egyik a pontozólap, illetve a fejezettől függő plusz akciólehetőségek, a másikon maga

a „pálya” látható, amelyen a fejezet során át kell haladnunk. A haladáshoz letörölhető tintájú tollakat kapunk, emellett vannak kard-, kenyér- és tobozjelölők, meg persze azok a bizonyos kockák.

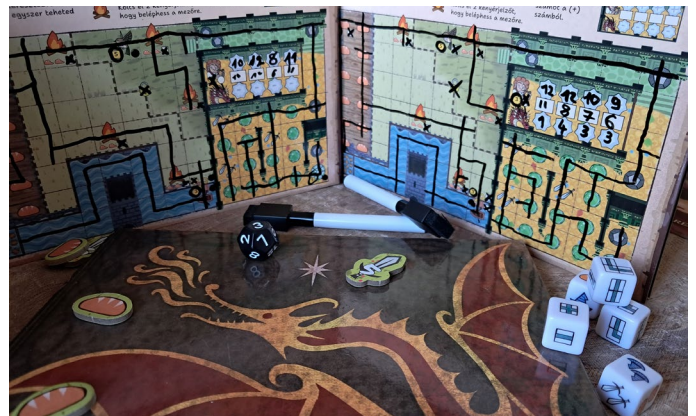
A játék tehát annyiban mindenképp hasonlít a tavaly bemutatott kártyajátékokra, hogy fejezetenként vezet át bennünket a címadó könyv történetén, és minden fejezet magában is játszható, de (különösen elsőre) mégis érdemes sorban haladni át a kalandokon, amelyek átélését jópofa illusztrációk és színesítő szövegek is segítik. Az általános szabályok nagyon könnyűek és gyorsan átláthatók: a kockadobások alapján megadott formájú (Tetris-elemekre hajazó) útvonaldarabok berajzolásával kell eljutni egyik helyről egy vagy több másikra, közben különböző plusz feladatokat teljesítve (pl. bizonyos mezőket elkerülve vagy útba ejtve, megfelelő jelölőkészleteket felhalmozva).

Viszont minden fejezethez tartoznak az aktuális kihívásokat megjelenítő egyedi kiegészítések, változtatások (például vihar a hegyekben, az utat elálló vargok vagy épp az ellenük felhasználható tobozok), amelyek ugyan

szintén nem bonyolultak (ráadásul a szabálykönyv ezeket fejezetenként egy-egy jól áttekinthető oldalpáron mutatja be), de néha azért bele lehet zavarodni bizonyos eltérő részletekbe, ami véletlen „csalásokhoz” vezethet. („Jaj, elfelejtettem, hogy most ezt így kell... várj, megpróbálok rájönni, mit léptem azóta, és kijavítom.”) Ez annál is inkább előfordulhat, mivel mindenki külön táblán játszik, csak néha pillantva át a másik (vagy a többi) játékoshoz, és inkább a saját következő lépését tervezgeti, minthogy másokét ellenőrizze.

Közös pálya híján a játék ugyan kompetitív, de egyáltalán nem konfrontatív: a többi játékos esélyeire csak annyiban vagyunk hatással, hogy melyik kockát hagyjuk meg nekik (de ebben még mindig a szerencsén múlik több), megszerzünk-e esetleg az orruk előtt egy, csak az első érkezőnek járó dicsőségpontot (de ebből általában jut is, marad is), illetve teljesítjük-e váratlanul a játék végét jelentő feltételt, amikor nekik még hosszabb távú terveik voltak (igazából ez a legbosszantóbb, de legalább simán előfordulhat, hogy ilyenkor sem az nyer, aki elsőnek teljesítette a célt, hanem aki optimálisabban halmozta útközben az egyéb teljesítményeket). Ebből következőleg az egyéni játék is csak annyiban különbözik a társastól, hogy nem a többiekkel, hanem az idővel (pontosabban az eltelt fordulók számával) állunk versenyben, de tapasztalataim szerint ez sokkal lehangolóbb lezáráshoz tud vezetni: míg a másik esetben legalább egy versenytársunk biztos teljesítette az elsődleges feladatot (megfejtette Gollam rejtvényeit, a sasokkal kimentette az összes törpöt stb.), egyedül jó eséllyel simán kudarcs lesz a kaland vége (és pontszámában is csak magunkkal versenyezhetünk – ezen mondjuk segítené egy kifejezetten az egyedi játékra szóló értékelő skála).

A hivatalos játékidőbecslés egy részre fél óra, de ez persze nagyban függ a játékosok számától és határozottságától:

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

egyedül 15-20 perc alatt simán végezni lehet; amikor ketten ismerkedtünk a szabályokkal, az már el tudott húzódni egy egész órára; négy fővel pedig majdnem másfél óra kellett egy összetettebb kalandhoz.

A játék nyolc része *A hobbit* egy-egy fejezetének címét viseli (1., 2., 4., 5., 6., 8., 11., 14.), az Európánál és a Magvetőnél használt Gy. Horváth László-féle fordítást követve (ami terminológiai szempontból nagyon helyénvaló, az már egyéni preferencia kérdése, hogy mi néha arra is felhasználtuk a kezünkben lévő tollakat, hogy az aktuális rész címét „visszajavítsuk” a megszokott Szobotka-verzióra). A fordítás egyébként is igényes, jól érthető, bár az utolsó fejezetnél belefutottunk két hibába: a magyar szabálykönyv (az angollal ellentétben) egy helyen ellentmond a pálya tetején szereplő segédletnek (egy plusz útszakasz berajzolása kapcsán megtiltja, hogy az keresztezze az előzőt, ahelyett, hogy kifejezetten engedné); egy másik pontban pedig félreérthetően fogalmaz (a különböző hatásokra utaló „kisatíroztad vagy bekarikáztad” helyett csak „kisatíroztad” szerepel).

Azt hiszem, legalább egyszer tényleg érdemes ezen a módon is végigkísérni Bilbó kalandjait: akár a könyv olvasásával párhuzamosan is érdekes kiegészítés lehet, főleg családban, közösen olvasott fejezetek után. Hogy vajon hányszor, illetve mennyi idő múltán lesz kedvünk újra és újra visszatérni hatékonyabban (esetleg nehezített vagy legendás játékváltozatban) lejátszani ugyanazokat a kalandokat, azt még nem volt idő kitapasztalni – viszont az a tény, hogy *A hobbit*nak van még legalább egyszer ennyi kihasználatlan fejezete (köztük például a teljes bakacsinerdei törpzsabadítás és hordóúsztatás, vagy akár az Öt Sereg Csatája) már megmozgatta a fantáziánkat: ha a készítő is így gondolkodik, simán kiadhatnának kiegészítőként plusz fejezetséta-táblákat (akár egyesével vagy kettesével csomagolva is, azoknak, akik úgysem használják ki a négyfős verziót); ha pedig nem, akár mi is rajzolhatnánk párat magunknak...

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

A TÜNDÉK ÜNNEPEIN JÁRVA

Az alábbi írások a Tolkien Levelező Verseny nemzetközi Quendi kategóriájának egyik feladatára készültek megoldásként: az itt bemutatott három ünnepély közül kellett választani egyet, és egy résztvevő szemszögéből beszámolni róla legalább két ismert szereplő és legalább két ismeretlen programpontra említésével. Mivel a megoldások angol nyelven érkeztek be, a szerkesztőségi tagok fordításában közöljük őket – még azokat is, amelyek egyébként véletlenül épp magyar szerzők művei.

Tarnin Austa – A Nyárkapu

Írta: Ang-Estel [TLV 2024/2025], fordította: Lóbelt

Hamar eltelt a tavasz, és újra elérkezett a Tarnin Austa estéje. Anyám legkedvesebb ünnepe volt ez, és a díszítésben segédkezve láttam, ahogy szeme izgatottan ragyogott a lemenő nap fényében. Az ünnepség kezdetéig még órák voltak hátra, de a várost beburkoló meleg, lassan kihunyó fény, mely eltűnt a környező dombok mögött, már az előkészítő lakoma kezdetét jelezte. A széles, fehér utat szegélyező fák közül az utolsóra is föltéve a kosaramban lévő lámpásokat, kézen fogtam anyámat, és hazasétáltunk. Hagyomány szerint a nyár köszöntése előtti vacsorát mindig családi körben kell elkölteni – csendes, magányos búcsú az új nap eljöveteleig tartó virrasztás előtt. A lámpások vörös, arany, bíbor, ezüst és kék fénye egyre erősebben ragyogott, ahogy az éjszaka egyre sötétebbé vált; Turgon király tornya büszkén állt a vakító fényárban.

Kép: Második reggeli [TLV 2025/2026]

Vacsora után fölmentünk a legmagasabb szinteken lévő kertekbe, ahol már ott voltak a nemes urak és úrnők, hogy a gyülekező tömeget üdvözljék. Egyesével a király szökőkútjának tiszta vize alá tartottuk kezünket, ünnepélyesen lemosva mindent, ami a múlthoz köt, fölkészítve magunkat a virrasztásra. Mindenki időben fölkészült, és elfoglalta helyét, s mikor eljött az idő, megszólaltak a kürtök, és az izgatott pusmogás egyszeriben abbamaradt. Éjfélről hajnalig ültünk szótlán, mozdulatlan, míg a csillagok járták az útjukat a fejünk fölött, és színes fények ragyogtak körülöttünk – Glingal és Bethil ezüst és arany csillogása a mendencék és szökőkutak vizén. Végül a lassan kifényesedő égbolt rózsaszínbe borult, Ecthelion furulyájának tiszta hangja megtörte a csendet, és a palotából énekeszó hallatszott, mire válaszul ezek énekhangja szállt a fölkelő nap felé, áhítattal köszöntve egy újabb, aranylő nyarat.

Mereth Aderthad

Írta: Stella Getreuer-Kostrouch [Celebrimbor's apprentices – TLV 2024/2025], fordította: Selmeczi Szonja

Engedelmetekkel, jó uram és úrnőm, most beszámolok nektek a Mereth Aderthadról, abban a reményben, hogy Daeron kiegészíti majd, ha az én jelentésem bármely részletében pontatlan volna. Napkeltekor érkezünk az Eithel Ivrinhez, és az első, ami szembetűnt, a sátrak színes sokasága volt, és hogy milyen ragyogóak és változatosak a színek a noldák öltözékén – persze Daeron nem késlekedett emlékeztetni, milyen balga az ámulatom, hiszen természetes, hogy a Nyugat hercegei, akik mindig is fényben éltek, kívánják és vágyják a színeket. Nézzétek el ezt nekem, még mindig nem szoktam hozzá teljesen Anor ragyogásához.

Mégsem állíthatom, hogy ne nyűgözött volna le a rengeteg szín, nem csupán a noldák sátrain, de egész

viseletükön. Büszke tűzvörösben álltak Fëanor házának hercegei, apjuk sokágú csillagával mellükön. Kéket és ezüstöt viselt a király és háza: hideg és szép, akár a holdfény – csak a hercegnő tért el eme hagyománytól, aki tiszta fehérbe öltözött. Finarfin gyermekei és házuk népe zöldbe, aranyba és csillogó gyöngyökkel díszített selyembe öltözött: ezek hol kéknek tüntek, hol zöldnek vagy szürkének, mintha maga a tenger lett volna az anyagba szöve – minden bizonnyal Eärwen úrnő szokott öltözékét követik ezzel.

Valóban csodálatos volt a lakoma történetmesélésével, dallal és tánccal – és számos baráti vetélkedésre is sor került, csupán dalversenyre nem, ami meglepett. De úgy

tűnik, a noldák Fëanor fia Maglort páratlan tehetségnek tartják, amivel magam is egyetértének, ha nem szoktam volna hozzá Daeron muzsikájához. De végül Daeron ki is hívta Maglort, és egyértelműen felülmúlta őt, ám ez nem szült viszályt. Úgy tűnik, Fëanor összes fia közül Maglor valóban a leghiggadtabb természetű.

Ezzel mintha Fingolfin király elméjében is változást értünk volna el, aki eleinte csalódottnak tűnt Daeront és engem uram és úrnóm véletlenszerű hírnökeinek tekintve. Ám amikor látta és hallotta, mire képes Daeron, úgy tűnt, meggondolta magát, és engem is részletesebben kifaggatott. Meg kell vallanom, amikor először álltam szemtől szembe a noldák nagykirályával, a szívem fájó gyásszal telt el, mert megszólalásig hasonlít Finwére.

Modora azonban jóval hűvösebb, mint ahogy apjára emlékeztem, sokkal tartózkodóbb, és ha már Finwéról esik szó, egy megfigyelésemet meg kell osztanom veletek,

mert igen baljóslatúnak tűnik számomra. Ahogy Fingolfin király alaposan kikérdezett birodalmunkról, bízom benne,

hogy úgy válaszoltam, hogy megfelelően kielégítem kíváncsiságát anélkül, hogy bármi olyat

is elárultam volna, aminek megosztásához nem járulnátok hozzá. Láthatóan megkönnyebbült, mikor rájött,

hogy nem két akármilyen követet küldtetek, hanem a hagyományok

s dalok fő tudóját, valamint a király vezérlő kapitányát, és jóval elégedettebbnek tűnt ezután. Ami azonban

különösnek hatott, hogy egy szóval sem említette Finwét vagy Valinort,

ahogy nem árulta el Középföldre való visszatérésük valódi okát sem – pontosan ugyanúgy, ahogy

Eärwen gyermekei sem, amikor először jöttek Menegrothba. Nem tudnám megmondani, miért, de

ez mély nyugtalansággal tölt el, bármily pompás volt is a lakoma és a legtöbb jelenlévő.

De hátha Daeron tudja majd eme rejtély nyitját, hátha szert tett valami olyan tudásra, amire én nem.

Kép: The Yummy Mellons of Gil-Galad [TLV 2025/2026]

Ünnepség Valinorban – egy névtelen résztvevő beszámolója

Írta: Kinorányi Dávid [Bare Feet of Tuckborough – TLV 2024/2025], fordította: Karakas Dániel

Taniqueitil zöld lejtőin álltam, és letekintettem az alatt elterülő Valmar pompájára, hol a kupolák Telperion és Laurelin ezüst és arany fényétől csillogtak.

Gyönyörű melódia töltötte be a teret, melyet maga Maglor szólt hárfáján mesterien; a lány dallamok mosolyt csaltak arcunkra, és melegséggel töltötték el szívünket. Körülöttem minden arcot vidámság fénye ragyogott be, de senki sem volt annyira lenyűgöző, mint Fingolfin: bátor és nemes vonásai kedvességét és bölcsességét tükrözték. Fényes ezüst- és fehér ponyvák alatt hosszú asztalokat állítottak fel, melyek gyümölcsöktől, bortól és mézzel bevont mandulás süteményektől roskadoztak.

Egyszerre nevetés harsant, amikor Tulkas játékosan egy baráti erőpróba hívta Oromét, mire mindenki

örömteli ujjongásban tört ki. Néhány lépéssel arrébb egy csapat tünde figyelte Yavanna kecses táncát; amerre

lába a földet tapodta, színes virágok fakadtak.

Szívem megdobbant, mikor megjelent Varda; ruhája úgy tündökölt, mint

ragyogó csillagok az éjszakai égbolton. Kecses keze intésére fénylő

szikrák lobbantak körülöttünk, jóság és béke suttogó hangját

hordozva magukkal.

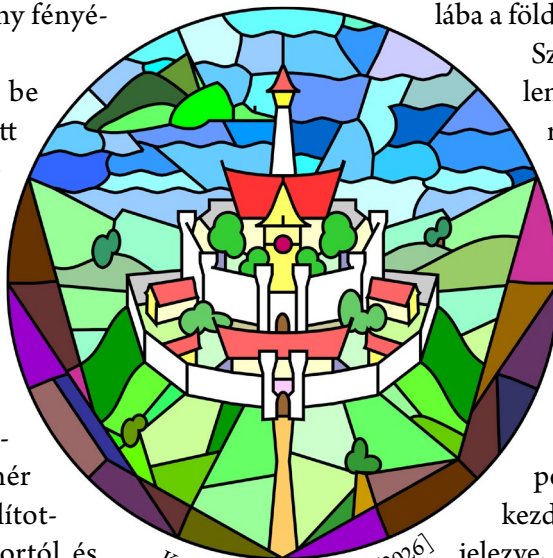
Nem sokkal később Indis lépett hozzám, édes nektárral teli

kupát nyújtva felém, meleg mosollyal köszöntve engem az ünnepen. Mikor a fák fénye halványulni

kezdett, örömteli összejövetelünk végét jelezve, mind dalra fakadtunk, és a harmónia

hosszan visszhangzott a szelíd alkonyatban.

E pillanatban, mielőtt még a sötétség megérintette volna Valinort, igazán boldognak és hálásnak éreztük magunkat az örök közösségért, mely összeköt bennünket.

Kép: Argeleb [TLV 2025/2026]

A TOLKIEN-DÍJ

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

A Magyar Tolkien Társaság az egyesület céljainak megvalósulását segítő tevékenységeket különböző díjakkal ismeri el: ezek közül jelenleg is odaítélhető évente a Csavardí(j) és a Mathom-díj, jubileumi alkalmakkor a Mallorn-díj, illetve időzítéstől függetlenül a Galadriel-díj, a Tolkien-díj és a Díszoklevél. Míg az előbbiek kifejezetten a tagok és az önkéntesek elismerésére szolgálnak, utóbbi kettővel az az MTT-től függetlenül elért eredmények is díjazhatók. A díjainkról általánosságban „A Magyar Tolkien Társaság díjai és díjazottjai” című, rendszeresen frissülő cikkben lehet olvasni a Tolkien.hu portálon.

A Tolkien-díj a Társaság legrangosabb kitüntetése. Olyan személy kaphatja meg, aki folyamatos, magas színvonalú tevékenységével vagy egyszeri, de kiemelkedő jelentőségű tetteivel hozzájárul J. R. R. Tolkien munkásságának hazai megismertetéséhez és népszerűsítéséhez. Az MTT bármely tagja ajánlhat jelöltet, de a jelölést az Elnökségnek is támogatnia kell. A jelöléseket a Közgyűlés vitatja meg, majd titkos szavazással születik meg a döntés a díj odaítéléséről.

A díj egy kerek, bronzból készült kispasztika. Egyik oldalán Tolkien arcmása és a „Tolkien-díj” felirat látható, a másikon a „J. R. R. Tolkien magyarországi népszerűsítése érdekében végzett kiemelkedő tevékenységért” szöveg, a díjazott neve, az MTT emblémája és az évszám szerepel.

A díj létrejöttének körülményei kissé a feledés homályába vesztek. Valószínűleg 2004-ben, egy vezetőségi ülésen vetődött fel a gondolat, hogy elismerésben kellene részesíteni a Társaságban végzett közösségi munkát és a tudományos–ismeretterjesztő tevékenységet is. Az akkori vezetőségi tagok (különösen Brisa) segítségével annyit sikerült kideríteni, hogy 2004 decemberében a 2005-ös Tolkien-születésnapra Göncz Árpád és Gálvölgyi Judit is olyan meghívót kapott, amelyben szerepelt, hogy „[s]zeretnénk átadni [nekik] az MTT Tolkien Érmét, nagyrabecsülésünk és tiszteletünk jeleként”. A levél szerint „A Magyar Tolkien Társaság – hagyományteremtő jelleggel – Tolkien Éremmel kíván tisztelni azokat, akik munkásságukkal elősegítik J. R. R. Tolkien műveinek és szellemiségének Magyarországon való megismertetését.” A meghívásnak csak Gálvölgyi Judit tudott eleget tenni, így Göncz Árpád csak később vehette át a díjat.

Vannak arra utaló jelek, hogy a Tolkien-díjat egy időben évente kiosztandó elismerésnek szánták, mint a 2006-os Tolkien-születésnap programjának egyik pontja: „A minden évben átadásra kerülő Tolkien Díj átadása a 2005-ben Tolkien műveinek népszerűsítésében legeredményesebb

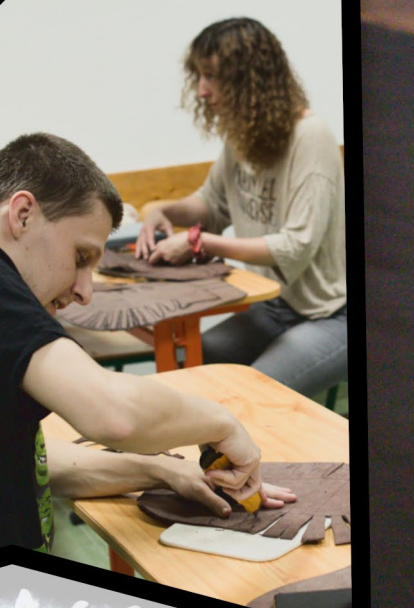
személynek.” A díj gondolata ezt követően kicsit háttérbe szorult, de a 2007-es első Díjszabályzat már tartalmazta: ebben rögzítették azt is, hogy az odaítéléséről nem az Elnökség, hanem a Közgyűlés dönt.

Göncz Árpád Tolkienhoz kapcsolódó tevékenységei közül leginkább *A Gyűrűk Ura* nagyobb részének fordítását szokták számon tartani, de ő ültette át magyarra *A sonkádi Egyed gazdát* is. A 2002. évi alapítástól kezdve az MTT tiszteletbeli elnöke volt, és aktív kapcsolatot ápolt a Társasággal, díszvendégként vett részt a 2003-as Tolkien-születésnapon, valamint köszöntőt küldött a Társaság tizedik születésnapjára. Göncz Árpád 2015-ben hunyt el, a *Lassi Laurië XVIII/2.* számában emlékeztünk meg róla.

Gálvölgyi Judit nevéhez több fontos Tolkien-fordítás fűződik: neki köszönhető *A szilmarilok*, a *Húrin gyermekei* és a *Gondolin bukása* magyar változata. Részt vett rendezvényeinken is: a már említett 2005-ös Tolkien-születésnap díszvendége volt, és ugyanebben az évben előadott az MTT harmadik tudományos konferenciáján – ez az előadása jelent meg *Egy meg nem írt szakdolgozat helyett* címen a *Lassi Laurië IV/2.* számában. Gálvölgyi Judittal készített interjúnkat a *Lassi Laurië XIX/2.* számában közöltük.

Füzessy Tamás (Ankalimon) elismeréséről 2016-ban született döntés, és 2017-ben kapta meg a díjat. Ankalimon a kezdetektől fogva meghatározó szerepet játszik a Társaság működésében és Tolkien hazai népszerűsítésében. Két évtizede koordinálja a magyar nyelven megjelent Tolkien-művek terminológiai egységesítését, részt vesz az új kiadások szerkesztésében, valamint ő szervezte meg az egyetemi Tolkien-kurzust, melynek hosszú ideje egyedüli előadója. Interjúnk Ankalimonnal a *Lassi Laurië XV/1.* számában olvasható.

Nagy Andreának 2025 tavaszán ítélte oda a Közgyűlés a díjat, amit az őszi találkozón vett át. Ő fordította a *Beowulf: Fordítás és kommentár* című művet, valamint a Középfölde Históriaja két kötetét részben, négy kötetét teljes egészében, és most is dolgozik a sorozat folytatásán. Részt vett az MTT két konferenciájának szervezésében és a hozzájuk kapcsolódó tanulmánykötetek szerkesztésében. Jelenleg a KRE oktatójaként angol nyelvtörténetet és óangolt tanít. A Középfölde Históriaja fordítóival, köztük Nagy Andreával a *Lassi Laurië XVI/1.* számához készült interjú.

KÖMT 2025

